

Tiina Paavolaisen sukutaulu

<i>Pietari Paavolainen</i>	1666–1753
<i>Maria Heikintytär</i>	1702–1762
<i>Matti Paavolainen</i>	1732–1782
<i>Helena Mäkeläinen</i>	1734–1789
<i>Johannes Paavolainen</i>	1756–1799
<i>Valpuri Berndz</i>	1755–1828
<i>Matti Paavolainen</i>	1784–1863
<i>Maria Hyytiä</i>	1783–1833
<i>Pauli Paavolainen</i>	1804–1857
<i>Anna Savolainen</i>	1803–1880
<i>Eskeli Paavolainen</i>	1833–1903
<i>Kristiina Huhtanen</i>	1837–1914
<i>Johannes Paavolainen</i>	1878–1934
<i>Helena Inkinen</i>	1880–1963
<i>Vihtori Paavolainen</i>	1904–1940
<i>Elfride Must</i>	1908–
<i>Myyntipääll. Rauno Paavolainen</i>	1934–
<i>Aila Aalto</i>	1933–
<i>Vih. 1955 Lahti</i>	
<i>Tiina Vaari</i>	
<i>o.s. Paavolainen</i>	1955

Paavolaisten Sukuseura ry.

Jäsenlehti numero 24
Huhtikuu 1999

Sisällys

- Henkilöstötiedot 2
- Joonas auttoi miehen jäistä 3
- Arvi Kurenmaa talvisodassa 4
- Evakon laulu 16
- Lapsuuden muisteloita 18
- Jaakko Ilonen ja hänen elämäntyönsä 22
- Melkein munaton pääsiäinen 31
- Sukuseuran johtokunta esittäytyy 32
- Suvun perhetapahtumia 36
- Nuoruus 37
- Lisäväläyksiä Vuottaalta 38
- Paavolaisten sukuseura ja ATK 49
- Tiedotuksia ja ilmoituksia 51

Paavolaisten Sukuseuran johtokunta

Rauno Paavolainen
Esimies
Santunkatu 6
05150 LAHTI
03-7334401

Kari Paavolainen
Rajatie 50
17130 VESIVEHMAA
03-7667218
0400-571193

Raija Valonen
Varapuheenjohtaja
Päivälänkatu 3
05830 HYVINKÄÄ
019-455029

Lauri Paavolainen
Hokkarinharjuntie 3 as. 5
47710 JAALA
05-34109

Eeva Sundberg
Sihteeri
Ingankuja 6
02700 KAUNIAINEN
09-5053827

Matti Paavolainen
Purokatu 44
15200 LAHTI
03-7334084

Erkki Paavolainen
Taloudenhoitaja
Asemakatu 48 A 4
05500 HYVINKÄÄ

Mikko Paavolainen
Lokitie 57 A
*00980 HELSINKI
09-312693

Annikki Paavolainen
Vitsiäläntie 205
14700 HAUHO
03-6751209

Pentti Paavolainen
Kirkkokatu 1b A 4
*00170 HELSINKI
09-654559

Juhani Paavolainen
Varajäsen
Länsilahdenkuja 4 C
00210 HELSINKI
09-3489222

Pekka Paavolainen
Varajäsen
Koivukuja 4 A 6
33961 PIRKKALA
03-681755

Kunniajäsenet

Maj-Liisa Paavolainen
Jaakko Paavolainen

Lehtityöryhmä

Pentti Paavolainen
Puheenjohtaja

Annikki Paavolainen

Mikko Paavolainen

Anneli Ilonen
Tuiittulantie 300
14700 HAUHO
P. 03-6544903
Sähköposti:
anneli.ilonen@kolumbus.fi

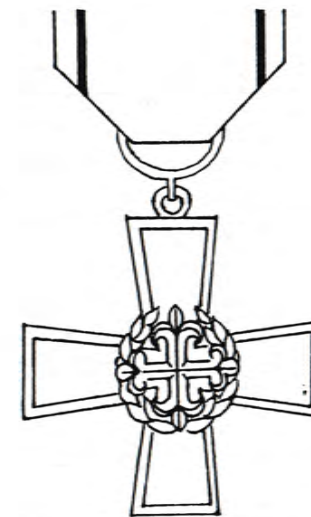
Joonas auttoi miehen jäistä

Tasavallan presidentti myönsi 17 hengenpelastusmitalia syksyllä 1998. Selvästi yleisimpiä olivat vedestä pelastamiset. Seitsemästätoista mitalin saaneesta 16 oli vaarantanut oman terveytensä lähtemällä pelastamaan lähimmäistä vedestä.

Näin menettelivät myös Ilpo ja Joonas Paavolainen yösydännä, keväällä 1997 kuultuaan avunhuutoja jäältä. Joonaksen oli sukeltettava kahteen kertaan, ennekuin hän onnistui saamaan miehen pinnalle. Kilpauinnin harrastamisesta oli Joonakselle etua sinä yönä. Ihmishenki säästyi elämälle.

Samana keväänä Joonas sai Suomen Partiolaisten Sankarimerkin. Se myönnetään teosta, joka osoittaa suurta uhrautuvaisuutta ja jota suorittaessaan partiolainen ja/tai autettava ovat olleet ilmeisessä hengenvaarassa.

Presidentin myöntämää hengenpelastusmitalia Ilpo ja Joonas eivät ole

*Suomen Partiolaiset ry:n
sankarimerkki.*

vielä saaneet, mutta varmasti se tulee aikanaan.

Paavolaisten sukuseura ry:n puolesta esitämme teille, Ilpo ja Joonas, kunnioittavat kiitoksemme rohkean ja jalon tekonne johdosta!

Annikki Laurintytär T561

Pekka Kurenmaa

ARVI KURENMAA TALVISODASSA 1939-1940

Erään Paavolais-suvun perheen vanhempien tunteja

Euroopassa elettiin noin 60 vuotta sitten kasvavan jännityksen aikaa. Saksa oli toipumassa edellisestä sodasta ja laajensi vaikutusalueitaan voimakkaasti eritoten vuosina 1938 - 1939. Yllättäen se solmi 28.8.-39 Neuvostoliiton kanssa hyökkäämättömyyssopimuksen. Siihen kuului myös salainen lisäpöytäkirja, jossa Baltian maat ja Suomi luettiin Neuvostoliiton vaikutuspiiriin. Tietenkään tästä ei maailmalla tiedetty vielä mitään.

Neuvostoliitto oli jo keväällä 1938 neuvottelukosketuksessa Suomen kanssa sen omista turvallisuustarpeista ja edelleen alkuvuoden 1939 aikana, jolloin myös aluekysymykset nousivat esille.

Saksa aloitti yllättäen sotatoimet Puolaa vastaan 1.9.1939. Neuvostoliitto käynnisti sota voimansa liikekannallepanon 7.9. ja liittyi mukaan sotaan Puolaa vastaan 17.9.1939. Puola miehitetiin lopullisesti 28.9.1939.

Etupiiriinjoon perusteella Neuvostoliitto esitti Baltian maille kullekin vuorollaan tukikohtavaatimuksia ja joukkojensa sijoittamista niihin.

Arvi Kurenmaa kapteenina siihen aikaan kun oli Sotakorkeakoulun oppilaana 1937 - 1939

Viro taipui vaatimuksiin 27.9. Latvia 6.10. ja Liettua 11.10. 1939.

Maiden miehitystoimenpiteet alkoivat. Suomi sai 5.10. kutsun saapua Moskovaan neuvottelemaan varten, jotka alkoivatkin 12.10. -39. Kapteeni Arvi (Aki) Akseli Kurenmaa T746, Maria Johanneksentr.

Karlssonin (o.s. Paavolainen, Johanneksen haara) poika, palveli Jääkäripataljoona

1:ssä Terijoella kunnes siirtyi opiskelemaan Sotakorkeakouluun Helsinkiin syksyllä-37. Kurssi päättyi elokuussa-39 ja todistukset jaettiin 3.10.1939. Perhe muutti isän uuden virkapaikan mukaan Viipuriin syyskuun alussa, mutta yhdessäolo loppui lyhyeen kun Euroopassa syntyneen kiristyneen tilanteen perusteella Suomessa käynnistettiin YH (Ylimääräiset Harjoitukset). Akin oli lähdeittävä sodanajan tehtäväänsä. Perheen äiti Oili sekä lapset Pekka, Marja ja Jaakko vähine tavaroineen evakuoitiin Virroille. Tästä lähtien yhteydenpito puolisoitten välillä tapahtui pääasiassa kirjeitse (vain isän kirjeet ovat tallella ja tämä tarina perustuu niistä poimituihin otteisiin).

Aki oli sijoitettu sodanuhka-aikana perustettavan 5. Divisioonan esikuntaan operatiivisen toimiston päälliköksi. Divisioona, joka perustettiin Turun - Hämeenlinnan alueella, kuljetettiin 35 junalla Viipurin kaakkoispuolelle Kämärän ja Leipäsuon asemille 14.-18.10.-39. Joukot ryhmitettiin puolustukseen Mannerheimlinjaan Summan - Leipäsuon lohkolle (Nämä tällaiset asiat olivat etukäteen vain tarkoin nimettyjen henkilöiden tiedossa).

Lokakuun puolivälissä.

Lolu Rakas!

Terveisiä täältä Karjalan puolesta. Paikkaahan me emme saa ilmoittaa, mutta sen voin sanoa, että olen suhteellisen lähellä kotiamme. Olin kaksi yötä kotona ja viimeisenä yönä nukkui divisioonan komentajamme muutaman tunnin meillä.

Toivottavasti olette päässeet terveinä ja onnellisesti perille sekä voitte hyvin - - - -
Täällä on kaikki rauhallista, ei mitään hälyttäviä uutisia - - - -

Kirjoita nyt tänne mahdollisimman pian, olisi hauska saada jotain uutisia. Kuoreen on kirjoitettava:

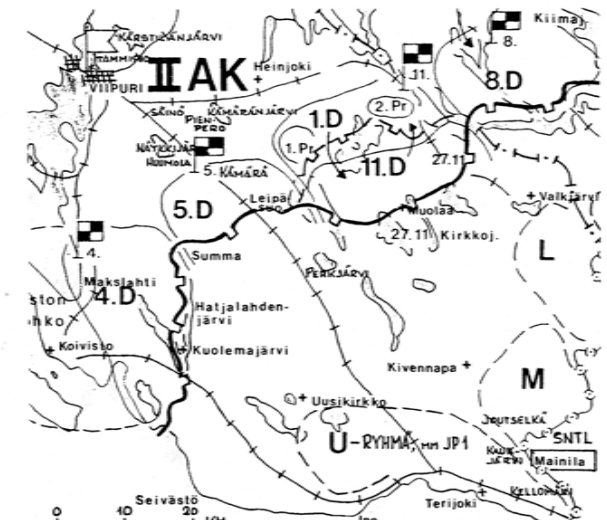
KENTTÄPOSTIA

5.Divisioonan esikunta

Kapt. A Kurenmaa

Lisäksi myös lähettäjä

Pusut! Aki

Suomalaisten joukkojen ryhmitys ennen talvisodan puhkeamista

Kannaksella 22.10.39

Sain juuri kirjeen Toinilta (Ristolainen. Akin sisar). Hän ilmoittaa äidin ja Pirkon (Toinin tytär) päässeen onnellisesti Kuopioon. Osoite on M. Canthin katu 19. Ovat siellä ainakin aluksi kapt. Hiitusella. Minä olen kyllä edelleen varmasti vakuutettu siitä, että kaikki päättyy tällä kertaa rauhallisesti. Mutta jos toisinkin käy, niin kyllä me alamme olla myös puolestamme valmiita. ----

Uusi neuvottelukosketus Moskovassa oli 23.-26.10., mutta Suomi torjui vaatimukset. Tilanne muuttui suomalaisten kannalta huonomaksi, kun Neuvostoliitto julkisti tähän asti salassa pidetyt vaateensa 31.10.-39. Seuraavat neuvottelut käytiin jälleen Moskovassa 3.-4.11. päättyen kuten edellisenkin. Ulkoasiainkansankomissaari Molotov lausui tuolloin pahaenteisesti: "Me sivilistit emme näy voivan asialle enempää; nyt on sotilaspiirien vuoro sanoa sanansa." Vielä yhden tapaamisen jälkeen Suomen valtuuskunta palasi 13.11. kotimaahan.

Kannaksella 5.11.39

Minulla oli tänään oikein onnen päivä, sain 2 kirjettä. Sinulta ja äidiltä ja kortin Laselta (Sotisaari, palvelustoveri JP1:ssä). ---- Kävin eilen Viipurissa ensikerran ja vieläpä kaksi kertaa samana päivänä Molemmilla kerroilla kävin kotona. Otin hieman alusvaatteita, sukkaa ----, sillä pesettämismahdollisuudet täällä ovat toistaiseksi sangen pienet. Kotona käydessäni tuli niin tavattoman ikävä, kun näin kaikki taas silmiäni edessä, lasten leikkikalut ja kaiken muun. Talonmies oli

juuri hakemassa sokerikortteja. Jätin osoitteesi ja käsikin lähettämään. ---- Olenpa hankkinut uutta omaisuuttakin. Kirjoitan tätä nimittäin omalla täytekynällä (Smk 195,-). Se oli melkein pakko hankkia, kun useasti täytyy kirjoittaa musteella kaikenlaisissa paikoissa. ----

Kannaksella 8.11.39

Sain kirjeesi tänään, mutta samana päivänä lähettämäsi paketti tuli jo toissapäivänä! Niin ihmeelliset ovat kenttäpostin tied! Olipa hyvä, että sokerikortit ja palkka tulivat ajoissa perille. Kysyit miten täällä asutaan. Esikuntamme pääosa sijaitsee kansakoulussa. Teemme työtä ja asumme samoissa huoneissa. Minun huoneeni on erittäin rauhaton, oikea kestäkievari, mutta luultavasti huomenna saan jo rauhallisemman huoneen. Nukuin toista viikkoa alussa sohvalla, joka oli noin 40 cm leveä ja hieman toista metriä pitkä, mutta sitten pojat tekivät minulle laudoista sängyn, jossa on tilaa vaikka Sinullekin! Olkipussi on alla, villi päällä ja toinen olkipussi päänalaisena, lakanoista ei ole tietoa eikä väliäkään! ---- Jos elämäsi siellä nykyisessä paikassa käy ylen vaikeaksi, niin muuta pois. Ethän toistaiseksi ole kenenkään armosta riippuvainen.

12.11.39

---- Täällä on tapahtunut pieniä majotusjärjestelyjä ja nyt minulla on toimisto- ja samalla asuinhuoneena suhteellisen tilava kamari. Siinä on radiokin. ---- Minulta alkavat olla kaikki housut rikki. Toin Viipurista mukanaan sarkahousut samalla kuin vein rikkinaiset housut sinne. ---- Oli ihan oikein, että ostit Pekalle kumisaappaat. Kyllä lasten terveydestä

täytyy tarkoin huolehtia ja sitä paitsi sellainen tavara kyllä tulee kallistumaan. ---- Viikko sitten viimeksi kaupungissa käydessäni (ylempi johtoporras II Armeijakunnan esikunta oli Viipurinlinnassa) näytti siellä olevan aika paljon väkeä ja illalla oli melkein täysi katuvalaistus.

16.11.39

Viime päivinä on ollut hieman kiireitä, joten on jäänyt kirjoittamatta. ---- En malta olla kertomatta pikku juttua, joka tapahtui eversti Isaksonille (5.Divisioonan komentaja) hänen käydessään viime viikolla Helsingissä. Hän oli kenttäpuvussa. Eräs hienosti puettu suojeluskuntaupseeri, luultavasti res vänrikki, pysäytti hänet kadulla kysyen: "Miksette tee kunniaa?" Eversti: "En huomannut." Sk. Ups.: "Katselkaa vast'edes tarkemmin ympärillenne liikkuessanne kadulla." Eversti: "Kyllä katson." ---- mieliala on oikein hyvä. Jokainen tietää, että olemme oikealla asialla ja sen vuoksi suhtaudumme järkkymättömän rauhallisina ja luottavaisina tulevaisuuteen. Olisipa tosiaan mukavaa, jos olisit niin lähellä, että pääsisit käymään kotona. ---- Ostin itselleni juuri uudet sarkahousut ja saikin halvalla, Smk 90,- ----

Kiitoksia paljon onnen toivotuksistasi ja vielä enemmän kiitoksia seitsemästä onnellisesta vuodesta (17.11. on syntymäpäivä ja hääpäivä). Minulla on huomenna kova työpäivä, mutta mielessäni pidän pienet juhlat. Ole terve ja iloinen! Terveisiä lapsille!

19.11.39

Minä hyväksyn täydellisesti Sinun muuttoajatuksesi samoin kuin senkin, että kutsut

äitini sinne. Kyllä hänellä varmasti onkin hyvin ikävä siellä aivan oudossa ympäristössä. Kunhan teille ei vain tulisi siellä liian ahdasta! (Muutto tapahtui Virroilla Varpulasta Oksalan taloon, josta keittiö ja huone oli käytettävissä).

24.11.39

---- Se siirtoväen paluuta koskeva radiotiedotus koski lähinnä koululaisia. Mielestäni teillä ei vielä ole syytä heti muuttaa Viipuriin, sellaiseenhan ei vielä ole annettu mitään lupaa tai kehoitustakaan. On syytä vielä jonkun aikaa odottaa ja ajatella asiaa. Olisi varsin hyvä, jos mahdollisimman pian matkustaisit Viipuriin, niin minäkin tulisin sinne ---- En usko, että juuri nyt olisi niin mahdotonta tungostakaan, kuin silloin evakuoinnin tapahtuessa. Nythän on käynnissä säännöllinen junaliikenne ja muutto kaupunkiin tapahtuu hitaassa tahdissa, sehän on hiljalleen ollut käynnissä jo pitkät ajat. ----

Suomalaisten todettua rajan takana Mainilan kylässä (Tie Kivennavalta Joutselän kautta vie suoraan Mainilaan) räjähdyskappaleita 26.11. Kannaksen rajavartioston komentaja, everstiluutnantti K. Inkala määräsi suoritettavaksi asiasta kuulustelut 4.RajaK:n ja JP1:n alueilla. 4.RajaK:n toimistossa 27.11.1939 suoritetuissa kuulusteluissa SNTL:n puolelta Mainilasta 26.11. kuuluneiden räjähdysten johdosta kertoi rajavartioston tiedotusjohtaja Pekkanen, Viljo s. 36.11.1914 seuraavaa: "26.11. klo 14.45 kuului kaksi laukausta noin 20 sekunnin väliajoin Mainilan kylästä. Äänistä päätettiin laukausten ammutun kranaatinheittimellä.

15.12.39

--- Sain toissa päivänä Toinilta kirjeen. Hän oli päässyt lähtemään Terijoelta kesken pommitusta viime tingassa ja oli ainakin 10. 12. Jääskessä. Osoite Jääsken asema, konstaapeli Ojala. ----

---- Ryssä ei ole Kannaksella 10 päivään päässyt eteenpäin. Kaikki yritykset olemme lyöneet verissäpäin takaisin. Ne ovat kurjassa kunnossa. Vangiksi saadut ovat huonoissa varusteissa, nälkäisiä, likaisia ja paleltuneita. Tulisi nyt vaan pian paljon lunta ja pakkasta, niin ryssistä tulisi selvää ilman muuta. Tykistöllään ne rummuttelevat meitä pitkin vuorokautta, mutta eivät saa paljokaan aikaan.

17.12.39

Meillä oli tänään ankara taistelupäivä. Ryssä ampui tykistöllään aamusta alkaen koko päivän kiivaammin kuin koskaan ennen tähän mennessä. Puhelinyhteydet katkeilivat lakkaamatta ja metsää kaatui kuin hirmumyrskyssä. Suuri jalkaväkimmässä ainakin 50:n hyökkäysvaunun tukemana suoritti hyökkäyksen.

Miehemme taistelivat loistavasti ja pimeän tullessa löytiin hyökkäys kaikkialla takaisin. --- ryssä oli kaatuneita kasoittain. Itsellämmekin oli luonnollisesti tappioita. Mm vänr. Salovaara (sotamarsalkka) kaatui. Kunnia hänen muistolleen. ----

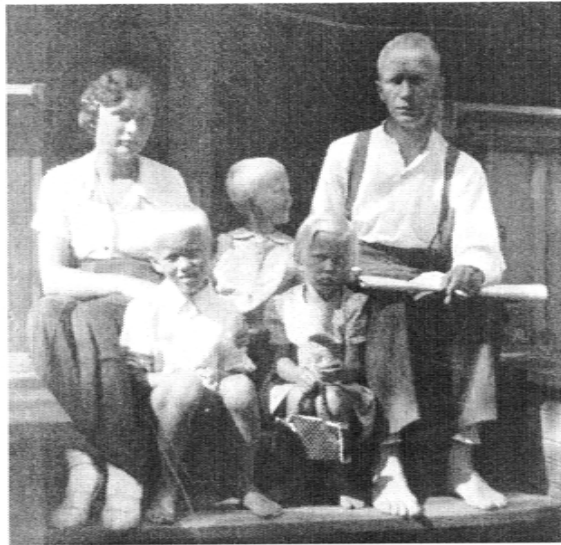
--- Voi hyvin ja sano kaikille terveisiä. Hauskaa joulua ja onnellista uutta vuotta. Kiire on!

Jouluaattona 1939

Toivotan Sinulle ja rakkaille lapsillemme rauhallista ja hyvää joulua, vaikka tiedänkin että saat tämän kirjeeni vasta joskus myöhään joulun jälkeen. Meidän divisioonallamme on jo runsaasti toista viikkoa ollut kuumat päivät. ----

lhailta täytyy miestemme sitkeyttä. Yötä päivää he kestävät vihollisen hyökkäykset nurkumatta.

Pakkanen, lumi ja nälkä tekevät tuhoaan

Perhe kesällä-39 Terijoella. Vasemmalta: Äiti Oili (Lolu), Pekka, Jaakko, Marja ja isä Aki.

vihollisen riveissä. Vangeiksi saadut ovat iloisia päästessään meidän puolellemme ja ovat muuten aivan tietämättömiä tämän maailman asioista. Suurimmalla osalla ei ole aavistustakaan siitä, että he ovat Suomen alueella! Pimeätä väkeä.

Jouluaattoiltana 1939

Lähes vuorokauden kestänyt ryssien rumputuli on nyt illan tultua hiljentynyt. Saa nyt nähdä, antaako vihollinen meille hieman joulurauhaa. Kyllä se olisikin kovia kokeneille joukoillemme hyvään tarpeeseen.

Istumme täällä maanalaisessa kämpäsämme ja olemme koettaneet järjestää hieman jouluntuntua. Pöydällä on n. ½ m korkuinen joulukuusi ja jostain on ilmestynyt pussillinen torttujakin. Nyt tuntuu oikein rattaolta, kun meillä on täällä radiokin. Juuri tätä kirjoittaessani ilmestyi jostakin kokonainen joulukinkkukin.

Toivottavasti olet saanut sen joululahjani, jonka annoin lähettää sinne postiosoitukseksi (säästää päivärahoista). Hanki sille itsellesi ja lapsille jotain hyvää. Muuta minä en täältä voi lähettää.

29.12.39

Kyllä tämä postinkulku on kiusallisen hidasta. Esim. 14. 12. päivätyt kirjeesi sain vasta eilen. Joulunpyhät menivät meillä oikein hiljaisesti ja rauhallisesti. Ulkona oli tulipalopakkanen, eräinä öinä yli 30 astetta.

Joulun jälkeen ryssäkin osoitti taas eilen merkkejä ja eilen meillä oli jo aika kuuma päivä. Ja eilispäivän kuluessa nousi meidän divisioonamme sodan alusta lähtien tuhoamien tankkien lukumäärä yli sadan. Jussin (Toinin mies) osoitteen pitäisi tietojeni mukaan olla: Res. alikers. Jussi Ristolainen, 2.RajaK / 4. D.

Uudenvuoden yönä 1940 klo 00.15 - 00.30

--- Olemme juuri viettäneet muutaman hiljaisen hetken kaatuneiden sankariemme muistolle. Eversti tarjosi purkillisen säily-

kemakkaroita lämmitettyinä ja jälkiruoaksi ananaspurkillisen.

--- Oletkohan mahtanut saada perille ennen joulua lähettämäni postiosoituksen Smk 1500:-? Mikä on rahallinen tilanteesi nykyään. Kirjoita samalla, mikä on lähin rautatieasema siltä varalta, että joskus myöhemmin voisin lähettää kodistamme joitain tavaroita sinne, samalla voit mainita, mitä erikoisesti haluaisit minun lähettävän.

4.1.40

Sain eilen 18. 12. päivätyt kirjeesi. Niin kummallisia ovat kenttäpostin tiedot! Siihen vaikuttanee osaksi joulun aikana syntynyt ruuhka postissa. Kyselet henkivakuutuksesta. Kyllä ne on luonnollisesti maksettava ja sodanajan korotus myös. Muistaakseni Sinun mukaasi tuli muutampia viimeisimpiä kuitteja. Katso niistä yhtiö ja vakuutusien numero ----

Meillä täällä rintamalla on nyt aika hiljaista. Tuntuu suorastaan oudolta, kun ei lakkaamatta kuulu tykkien jylinä, puhelinyhteydet toimivat jne. --- Sitä vastoin tuntuu siltä, että ryssillä olisi keskenään käynnissä jotain välien selvittelyjä tai "puhdistuksia". Ainakin sieltä kuuluu tavan takaa ammuskelua, ilman että meillä olisi siihen mitään osuutta.

Ylipäällikön hyväksymä 3.D:n ja 5.D:n keskinäinen vaihto pääpuolustusasemassa alkoi 2.1. illalla. Rintamavastuu siirtyi 5.D:n komentajalta eversti Isaksonilta 3.D:n komentajalle eversti Paalulle 5.1.1940 klo 18. 5.D siirtyi reserviksi 10-20 kilometriä taaemmas Viipurin suuntaan Huumolan - Näykkijärven - Pien Peron - Kämäräjärven tasalle ja siitä luoteeseen

sekä ryhtyi täällä myös linnoittamaan. -----

8.1.40

Sain eilen 28.12. lähettämäsi paketin, josta parhaat kiitokseni. Sitä vastoin ei 16.12. lähettämäsi paketti ole vielä saapunut, missä lojunee kenttäpostin tai sensuurin salaperäisissä lokeroissa. Paperia, saippuaa ja parranajosaippuaa minulla on nyt pitkiksi ajoiksi eteenpäin. Tupakka sensijaan on vähissä.

Me olemme saaneet nyt lepoa. Loppiaisattona muutin oikein taloon asumaan (esikunta Kärstilänjärven eteläpäässä Viipurista itään). Olemme käyneet saunassa, nukumme sängyissä ja syömme lautasilta! Kyllä tämä elämä sentään osaa olla ihanaa! Nukumme ruhtinaallisesti ja pitkään. Saa sitten nähdä, kuinka kauan tätä ihanuutta kestää. Lähetän tämän mukana kaksi valokuvaa. Toinen esittää minun toimistoani siltä ajalta, jolloin asuimme maanalaisessa korsussa ----

5.D:n komentopaikka Kämärällä (korsu maan alla) vuodenvaihteessa 39/40. "Koppi" 3 (toimisto 3 eli operatiivinen toimisto) oli Akin toimipaikka, kuvassa vasemmalta res. luutn. Vartia, majuri Kurenmaa ja kapt. Reunanen. Hämy on todellista.

Eversti Siilasvuo on kunnostautunut siellä pohjoisessa. Luulen, että Suomussalmen voitto on saavutettu juuri hänen johdolaan. Eläköön "ukko Römperi" (entinen komentaja Terijoella).

15.1.40

--- En tiedä mitään laitosta, mitä rintamalla olivat hartaammin noituisivat kuin kenttäpostia, se on ainakin yhtä vihattu kuin vastassamme oleva vihollinen. Sain nimittäin pari päivää sitten joulupaketin, jonka olit lähettänyt 16.12. Eräs kapine

olisi, jota tarvitsen, nimittäin päänsuojus. Se on sellainen villainen tai muuten lämpimästä kankaasta tehty suojus, joka vedetään päähän yli niin, että vain kasvojen kohdalla on aukko. Sitä pidetään pakkaamalla teräskypärän alla.

17.1.40

Täällä on ollut useita päiviä niin kovia pakkasia, etten ole ennen kuullutkaan! Esim. viime yönä osoitti moni lämpömittari -46, -47 astetta! Kyllä nämä pakkaset tekevät ryssien keskuudessa pahaa jälkeä.

Edelleen kirjoitin eilen ja ehdotin Sinulle tapaamista Lappeenrannassa (Luukkosilla!), jos voisit aivan lähiaikoina matkustaa. Minulla on nykyään mahdollista päästä käymään siellä. Jos matkustat, niin ilmoita sähköitse minulle (osoite: majuri Kurenmaa, Kenttäpostikonttori 3. 5.DE). Matka on tietysti hankala ja jossain määrin vaarallinenkin, joten harkitse tarkoin. Jos matkustat, niin tee se pian, sillä minun pääsymahdollisuuteni saattavat loppua milloin tahansa. -----

Oili ja Aki viettivät pari päivää yhdessä Lappeenrannassa. Oilin oli hankittava Virtain piirin nimismieheltä henkilötodistus, jossa myös todettiin hänen olevan esteetön matkustamaan Lappeenrantaan miehensä kapt. Arvi Kurenmaan luo, joka on armeijan palveluksessa.

11.2.40 alkaen alkoi neuvostojoukkojen hyökkäystoiminta kasvava Summan alueella. Jatkuvilla taisteluilla puolustavan 3. Divisioonan joukot alkoivat uupua ja sen omat reservit sitoutua.

Sunnuntaina 11.2. klo 8.40 aloitti neuvostotykiä voimakkaan rumputulen, joka kohdistui 3.D:n koko puolustuslohkolle ja vähän ennen puolta päivää alkoi kolmen neuvostodivisioonan hyökkäys suurten panssarivoimien tukemana. Se johti ankariin taisteluihin niin, että reservissä oleva 5.D, jonka esikuntapäälliköksi majuri Kurenmaa oli määrätty, sai 12.2. illalla ryhtyä vastahyökkäykseen ja palauttaa etulinjan.

Kovissa ja polveilevissa taisteluissa 5.D ei kyennyt täyttämään tehtävää ja kovan paineen alaisena se sai 14.2. luvan luopua pääaseman alueesta. Taistellen se vetäytyi aiemmin reservinä linnoittamiinsa Näykkijärven tasalla oleviin aseisiin ja torjui toistuvasti alati päälle painavan vihollisen, kunnes suomalaisten 23.D vaihtoi 22.2. sen reserviksi. 5.D ryhmittyi puolustukseen Viipurin kaakkoispuolelle.

21.2.40

En ole saanut pitkään aikaan mitään tietoja Sinulta enkä liioin ole itse ehtinyt kirjoittamaan. Sellaista kiirettä kuin viimeajat ovat olleet ei minulla milloinkaan ole ollut. Pyöreitä vuorokausia on valottu silmää ummistamatta. Mutta kyllä se siitä lutviutuu.

5.D:n komentopaikan jokin muu toimitila Kämärällä

Jos en ehtisi lähettämään Sinulle valtakirjaa palkan nostamiseksi, niin käänny Oulun sotilaspiiriin esikunnan puoleen, palkkani tulee sieltä. Kotona en ole ehtinyt käymään. Viipuria ovat ryssät kovasti pommittaneet, mutta en tiedä, onko kotimme säilynyt. Saattaa olla, etten pitkään aikaan saa Sinulle kirjettä perille. Ole rauhallinen, terve ja iloinen. Hoida lapset hyvin ja tee heistä kunnan kansalaisia.

26.2.40

On kulunut hyvin pitkä aika siitä, kun viimeksi olen saanut Sinulta kirjettä. Hartain toivoni on, ettei Sinulle ole mitään tapahtunut. Asunnossamme en ole päässyt kertaakaan käymään, vaikka matka sinne ei olekaan kovin pitkä. En myöskään ole voinut tehdä sitä veroilmoitusta. Mutta sehän on pieni asia kaiken sen rinnalla,

mistä nyt on kysymys. Kunhan vain Isänmaan asia päättyy onnellisesti, on kaikki hyvin.

Usein tulevat mieleen nuo menneet onnen ajat ja väkisin joutuu ajattelemaan, olemmeko osanneet antaa niille oikean arvonsa.

Onkohan se Lappeenrannan räätäli lähettänyt sen minun asetakkini sinne. Housut eivät ainakaan ole vielä minulle saapuneet. Niin Lappeenranta! Vieläkin muistan niitä paria onnellista päivää! Muuten mitä minuun tulee, niin voin oikein hyvin ja pahin väsymyksen alkaa jo olla

ohi. Yhteen aikaan olinkin jo aivan poikki sillä työtä oli silloin muutaman miehen hartioidella aivan ylettömästi ja vastuu suuri.

Useista syistä mutta myös siksi, että 23.D ei kyennyt torjumaan vihollisen hyökkäyksiä Näykkijärven alueella, saivat joukot ja mm 5.D tehtävän viivyttää vihollista ja siirtyä puolustukseen taka-asemaan, 5.D Viipurin koillispuolelle Karjalan esikaupungin - Tammi-suon - Kärstilänjärven eteläkärjen tasalle. Toiminta 5.D:n osalta alkoi 27.2.1940.

2.3.40

Sain tänään hyvin pitkän ajan kuluttua taasen kirjeen Sinulta. Se oli päivätty 19. 2. En ole tainnut kertoakaan, että juuri samana aamuna, kun palasin lomalta alkoivat Summan suurtaistelut, joihin mekin tulimme mukaan. Samalla kertaa alkoi minullekin tulinen kiireen aika, joka on jatkunut tähän saakka.

Kirjoitan tätä huoneessa. Ikkunasta näkyy kaunis talvimaisema ja ilma on niin aurinkoinen ja säteilevä kuin vain maaliskuun alussa voi olla, mutta meille se on kerta kaikkiaan ruma ilma, sillä Molotoffin kärpäsiä on ilma täynnä.

Arkisempiin asioihin mennäkseni kuulin, että jo kauan sitten osui melkoisen iso ilmavommi meidän korttelissamme Viipurissa pankkitaloon itse pankin puolelle. En tiedä miten meidän asuntomme lienee käynyt. Vuokraa ei toistaiseksi kannattane suorittaa.

11.3.40

Tänään on siis pataljoonamme vuosipäivä! Kuinka erilaisissa oloissa sitä nyt vietämme! Kuinka erilaisissa oloissa sitä nyt vietämme! Ihmetellä ja ihailta täytyy miestemme sitkeyttä ja urheutta. Heidän tekojaan eivät sanat riitä kertomaan, mut ei myöskään heidän kärsimyksiään. Yksin ovat Suomen miehet tämän sodan tähän asti saaneet käydä. Ulkomaisten apu on rajoittunut melkein yksistään kauneisiin sanoihin. Toteen ovat käyneet Suomenlinnan porttien hakatut Augustin Ehrensvaridin sanat: "Suomalainen, seiso tässä omalla pohjallasi äläkä luota vieraaseen apuun."

Kenttäposti on muuten ruvennut toimimaan ällistytävän nopeasti. Uudet määräykset kenttäpostista ovat astuneet voimaan. Niiden mukaan minun osoitteeni on seuraava: Majuri A Kurenmaa, Kpk 27, L, 9030.

Minua kiinnostaa erikoisesti saada tietää, oletko saanut maaliskuun palkan ja onko se Lappeenrannan räätäli lähettänyt minun asetakkini sinne.

Tässä tulee pakosta paljon ajatelleeksi tällaisia materiaalisia asioita, sillä on sangen varmaa, ettei kodistamme paljoakaan ole jäljellä. Saamme aloittaa sitten taas alusta, mutta senhän konstin me

osaamme. Muuten Viipuri ei suinkaan ole vielä vallan porona eikä Viipurin kaduilla vielä taistella.

Tasavallan presidentin valtakirja Moskovan rauhanneuvotteluja varten hyväksyttiin valtioneuvoston istunnossa 12.3. aamulla. Rauhansopimus allekirjoitettiin sitten Moskovassa 13.3.1940 aamuyöllä Neuvostoliiton sanelemassa muodossa. Taistelut päättyivät kello 11.

Ryssät eivät suinkaan olleet päässeet Viipuriin ennen rauhantekoa, vaikka he olivat jo aivan sen edessä. Tätä kirjoitessani lienee huomattava osa kaupunkia jo luovutettu heille.

Sinne meni haisevien bolshevikien käsiin kotimmeikin sikäli kuin tykistö ja ilmavoimat eivät olleet sitä etukäteen hävittäneet. Saamme nyt taas aloittaa alusta. Mutta se ei tee mitään. Kyllä me selviämme, jos saamme olla terveinä. Me siirrymme nyt uuden rajan omalle puolelle. Milloin ja mihin lopullisesti matkamme pitää, on vielä hämärän peitossa. Aikanaan kyllä sitten ilmoitan.

Aki

Eläköön Suomi!

Ylipäällikkö sotamarsalkka Mannerheim esitti 14.3.1940 päiväkäskyssään kiitoksensa koko Suomen kansalle ja erityisesti talvisodan sotilaille.

14.3.40

Sota on siis loppunut ja rauha tehty. Mutta minkälainen rauha. Ei varmaan kukaan olisi osannut kuvitellaakaan rauhannehtoja niin ankariksi. Jotain kullisientakaista

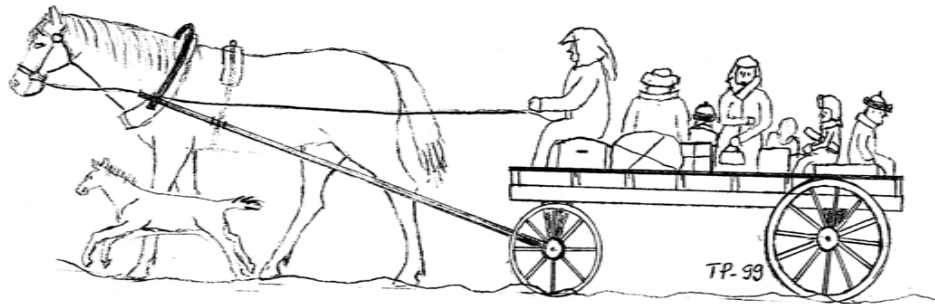
mamme ei mielestäni olisi pakottanut ulkopuolista painostusta on täytynyt olla pelissä mukana, sillä sotilaallinen asemoisia ehtoja hyväksymään. Mutta mikä on tehty, se on tehty. Meidän asiamme on katsoa, että nyt pääsemme vauhdilla rakentamaan sitä, minkä sota on hävittänyt. Joka tapauksessa armeijamme on tehnyt velvollisuutensa, enemmänkin kuin siltä oli odotettu. Sen sotilaskunnia on tahraton.

D:n siirtyminen uuden rajan taa alkoi 15.3. ja päättyi neljä päivää myöhemmin. Joukot ryhmitettiin uuden rajan turvaksi, 5.D Haminaasta pohjoiseen ja koilliseen oleville alueille. Kohta tämän jälkeen alkoivat osittaiset kotiuttamiset osan joukoista jäädessä alueilleen.

Kesäkuun puolivälissä Aki sai tiedon siirrostaan Helsinkiin ja perhe ryhtyi toimenpiteisiin perustaakseen uuden kodin tällä kertaa Munkkiniemeen.

Rauno Paavolainen T117

Evakon laulu

Veikko Lavi on Evakon laulussa tallentanut muistiin rajan asukkaiden lähdön tunnelmat. Laulussaan hän kuvaa äitini tarinan, sellaisena kuin se julkaistiin Karjala-lehdessä joskus sodan jälkeen. Näin Lavi tuli samalla tallentaneeksi sukumme historiaa.

Neuvostoliiton aloitettua sotatoimet marraskuun viimeisenä päivänä 1939 Kivennavan kunnan asukkaille annettiin evakuointimääräys. Asukkaiden tuli poistua kunnan alueelta vuorokauden aikana. Kuluneuvoja ei ollut tarjolla.

Heräsin tuona aamuna ikkunoiden kilinään ja kömmin tuvan puolelle. Pöydällä oli aamukattaus, kahvipannu, pullavati, lasiset hiotut sokeri- ja kerna-astiat sekä kolme kuppia. Ikkunat helisivät ja jalkojen

alla tuntui tykistötulen tärinä. Aikuisia ei näkynyt. Hevosemme oli otettu armeijan käyttöön, mutta naapurissa, Savolaisilla oli "huono hevonen", kuten äitini sitä kuvasi. Kyseessä oli juuri varsonut tamma, joka ei kelvannut armeijalle. Sen äiti pyysi ja sai "lainaksi". Lauri Paavilaisen äiti oli "Heikkiläisiä", isän pikkuserkku.

Sieltä äiti sai lainaksi karjalaismaaliset heinäkärmyt ilman laitoja. Niiden eteen hän valjasti tamman ja evakkotaipaleemme alkoi. Nuori varsa seurasi emäänsä ja imi maitoa aisan alta tilaisuuden tullen.

Juuri lähdön hetkellä makealle perso mummoni koppasi kahvipöydästä pullat ja sokeriastian

pääliinaansa. Tuo sokeriastia, ainoa syntymäkodistani säilynyt esine, on edelleen käytössä Pälkäneellä. Karjala-lehden jutussa se vaihtui kahvipannuksi. Äitini säilytti lehtileikkettään piirongin laatikossa tilipapereiden kanssa.

Joukkomme käsitti kahdeksan henkeä. Äidin sisaren ja kahden veljen lisäksi mukana oli kummitäitini Hanna ja kaksi serkkuani. Serkkujen isä, Mikko, ja mummoni hoitivat perheiden lehmät. Mikko oli vakavan sairauden vuoksi vapautettu sotapalvelusta. Määränpäämme oli Perkjärven asema. Vuottaata lähin rautatieasema, Valkjärvi, oli varattu sotilaskuljetuksille.

Pamppalan kylään tultaessa pikkuveljeni kuitenkin ilmoitti syntymänsä, noin nelisen viikkoa etuajassa. Armeija oli Pamppalassa majoittunut kylän kouluun. Sieltä sotilaat tyhjensivät yhden huoneen synnytystä varten. Nuorin veljeni syntyi sitten aamuyöllä 1.12.1939. Tänä vuonna hän siten täyttää 60 vuotta.

Syntymäpäivänsä veljeni vietti junassa, kuten laulu kertoo. Meidän onneksemme venäläiset pommittivat Viipurin radan kulkukelvottomaksi heti sodan ensimmäisenä päivänä, joten muut evakot viettivät yönä asemalla junaan odottaen. Vasta seuraavana päivänä, joulukuun ensimmäisenä, kun yksi rai-de oli korjattu juna pääsi läpi ha-

kemaan matkalaiset ja meidät muiden mukana.

Matkalla Viipuriin juna joutui hävittäjien tulituksen kohteeksi, ja matkustajat ajettiin suojautumaan metsään puiden alle. "Mitähän tästäkin räpäleestä tulee", kertoi äitini ajatelleensa katsellessaan lumella vierellään lepäävää pikkuista. Tuittupäinen mummoni ei käskyistä huolimatta suostunut lähtemään junasta vaan jäi paikalleen. Vaikka juna sai osumia säästyivät mummo vahingoittumatta.

Evakkojunasta purkaututtiin Hämeenlinnassa, mistä meidät kuljetettiin hevospeleillä ensimmäiseen sijoituspaikkaamme. Lotat ottivat äidin ja lapsen huostaansa ja toimittivat heidät sairaalaan. Ennen lähtöään äitini kävi kuitenkin kysymässä hevostamme kullaneelta isännältä: "Mihis työ näitä kuletatte?". Vastauksen perusteella hän kaikkien hämmästykseksi osasi sairaalasta päästyään etsiä luoksemme Hauhon Leppäniemeen.

Kahvipannu oli sensijaan pääosassa karjalaisen ja hämäläisen kulttuurin ensikohtauksessa. Mummoni kahvihammasta alkoi pakottaa varsin pian sen jälkeen, kun katto oli pään päälle löytynyt. Pannun lainauskäynnillään hän heti karjalaiseen tapaan kysäisi: "A siekse oot, se Leppänieme akka?" Talon naisväen arvojärjestys jäi, kai kysymyksen muotoilun vuoksi

selvittämättä, mutta kahvipannun kanssa mummo palasi. Alkohämennys alkoi kuitenkin pian hälvetä, kun talon vanhaisäntä tutustumiskäynniltä palattuaan ilmoitti naisväelle: "Eihän niillä ole edes kahvikuppeja."

Isäni haudattiin Hauhon sankarihautaan tammikuussa 1940. Äidileni suruviesti oli tietenkin raskas

pettymykset hänen mielessään koettelemus. Se työnsi aiemmat taka-alalle. Vielä 1954 Pälkäneellä, isän 50-vuotis-syntymäpäivän lähestyessä hän halusi muistuttaa meitä siitä, ettei isä ehtinyt näkemään silloin jo pitkäksi kasvanutta nuorimmaistaan.

Leena Laurintytär Paavolainen, nykyisin Kivilä T 567

Lapsuuden muisteloita

Kävimme tätini Mairin T437 (isäni Laurin nuorin sisar) sekä sisareni Annikin kanssa toukokuun 1998 lopulla tervehtimässä sukumme vanhinta naispuolista jäsentä, Hulda-tätiä (isäni Laurin vanhimman veljen vaimo), Lahden kaupunginsairaалassa. Hän viettää siellä elämänsä ehtoota virkeänä ja tyytyväisenä 98-vuotiaana "Jumalan kukkasena", kuten eräs hoitajista sanoi.

Kyselyämme keitä me olemme, tuli vastaus ihan oikein: "Sie oot Maire ja sie oot Annikki." Allekirjoittanut sekoontui äitiimme Lempiin. Siinä jutustellessamme Hulda-tätiä vaivasi koko ajan ajatus:

"Mitä mie teil tarjoisin, ko ei o mittää tarjottavaa!" Sanoin siihen, että Hulda-täti on elämänsä aikana tarjottavat tarjonnut moneen kertaan. Hän oli ollut perin vieraanvarainen emäntä piirakoineen kaikkineen. Nämä muistot syttyivät mieleeni katsellessani Hulda-tätiä. Lapsena oleilin joka kesä pari viikkoa Vesivehmaalla, missä Hulda-täti ja Kaarlo-setä lapsineen silloin asuivat. Olimme erittäin hyvät kaverit rakkaan setäni Kaarlon kanssa.

Joka kesä menin Vesivehmaalle, vaikka tiesin, että armoton kotiikävä alkupäivien iltoina minuun iskisi. Muistan, miten minut saatettiin

peltipönttö-Paunun linja-autoon (40-luvun lopulla). Sanonta silloisesta pellin värisestä Tampere-Lahti väliä liikennöivästä Paunun linja-autosta kuului: "metsän takaa näkyy sauhu, kuuluu räminä ja pauhu, tulossa on Väinö Paunu!" Auto kävi silloin "häkävoimalla" eli puukaasulla.

Auto haisi kamalalle ja aina vähän ennen Lahtea oksensin arnottomasti. Tie oli kovin mutkainen ja mäkinen. Ukot tupakoivat auton perällä olevassa muka "tupakoitsijoiden osastossa". Se ei ollut täysin suljettu, vaan tupakan sauhu ja haju tunkeutuivat "tupakointimattomienkin" neniin.

Kaarlo-sedän synttärät 70-luvulla, iloittelua rakastettujen 'seltivoilleipien' kustannuksella. Selti=silli oli Kaarlon herkkua. T77

No, Lahdesta lähdettiin sitten Sorjosen linja-autolla kohti Vesiveh-

maata. Ensin tuli lentokenttä, sitten setä Kaarlon maitolaituri ja siinä seis! Pitkä suora alamäki ja koivikko ja sitten setälän talo.

Alkoi ihan kiva kaksiviikkoinen muuten, mutta ne koti-ikävät aluksi iltaisin! Kaarlo-setä oli ostanut puukorillisen eri värisiä limonaadipulloja. Oli vihreätä päärynälimonaattia, punaista limonaattia, oli pa ruskeata portteriakin, joka ehkä vastaisi tämän päivän coca colaa. Edellytyksenä oli, että saan joka päivä yhden pullon limsaa, ellen itke ja ikävöi kotiin. No, onnistuihan se limonaatin voimalla kohtalaisen hyvin alkuun, kunnes eräänä iltana alkoi tulla äitiä vä-

kisinkin ikävä ja itkeä ei saanut!

Keksinkin lähteä pihan perällä olevaan "puuseehen". Pihamaa oli täynnä koivuja, joiden juuret pullistelivat nummikon pinnalla. Tulinkin puuseestä pois ja olin linttaavinani varpaani juurakkoon. Silloin annoin itkun tulla vuolaana. Kaarlo-setä oli seurannut minua ja

sanoi: "Saatha sie limonaatipullon, ko kerra itku aiheutu kivust var-

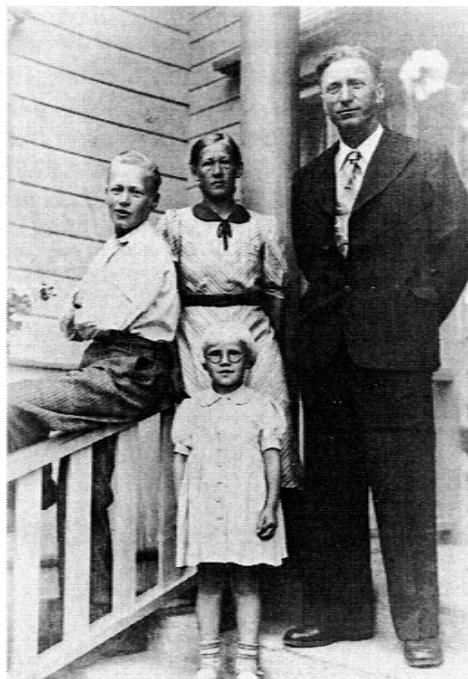
paas eikä koti-ikävästä." Kovin olin myös paukamilla, sillä koivikossa oli itikoita pilvin pimein, mutta ei niitä tuvassa ollut, sillä ikkunoissa oli itikkaverkot.

Isä tuli eräänä iltana yllättäen käymään Vesivehmaalle ja jäi yöksi. Nukuimme vierashuoneen lattialla yhdessä rinnakkain. Vaikka olisin aamulla lähtenyt halusta isän kanssa kotiin Hauhon Vitsiälään, limonaati-vierailuni oli vielä kesken. Sitä paitsi isällä oli Lahdessa hoidettavanaan joitakin asioita, eikä hän voinut ottaa minua mukaansa. Aamueroaminen oli kuitenkin helpompi, koska olin saanut nukkua isän kanssa yön ylitse.

Serkullani Rajjalla oli kivoja nukkeja. Niillä oli paljon erilaisia vaateita alusvaatteista päällysvaatteisiin asti. Niitten kanssa leikkiessä aika kului mukavasti. Tuli-
han sitten aikanaan kotiin lähdönkin hetki.

Kuinka ollakaan, tuntui haikealta lähteä! Olinhan saanut olla Hulda-tädin ja Kaarlo-sedän hyvässä "kostissa". Ihmeellistä, että näin ikääntyneenäkin muistan ilmiselvästi nuo mukavat lapsuuden ajat! Synnyin Hauholla 4.7.1941. Per-

heemme oli muuttanut sillä välin Vääkseen. Sieltä palasimme syksyllä 1942 Polviselän kylään Kivennavalle. Saimme siellä juuri kotimme valmiiksi, kun taas jouduimme lähtemään evakkomatkalle 10.6.1944. Ensin meidät vietiin Juvalle, sitten Hollolaan ja lopulta päädyimme Hauholla takaisin, nyt Vitsiälän kylään.

Kaarlo-sedän perhe talvisodan evakossa Hauholla Kalailan Pietilässä. Kaarlo, Hulda ja Kalevi.

Kannakselta muistan pari asiaa: Olin Maire-tätini kanssa uuden kotimme vinttikamarissa. Katelimme ikkunasta, kun taivaalla lensi kaksi rumaa, mustaa lentokonetta, toinen hieman edellä, toinen heti perässä. Maire-täti

kertoi, että nuo ovat pahoja pommikoneita.

Toinen asia oli sellainen, että olimme koko perhe jossain kapeassa kellarikomeroissa. Istuin potalalla, kun tuli hälytys. Äiti komensi kaikki vatsalleen lattialle. Minäkin tietysti menin pottani kanssa vatsalleni – ja äidille tuli siivoamista!

Pommikoneista jäi järkyttävä muisto pitkäksi aikaa. Palasimme naapurin tytön kanssa koulusta eräänä päivänä v. 1948. Olimme Hauhon kirkonkylän kansakoulun ensiluokkalaisia. Teimme matkaa kaikessa rauhassa. Vajaaseen kolmeen kilometriin saimme kulu-
maan liki pari tuntia. Silloin

Yht'äkkiä taivaalla lensi samanlainen kahden koneen yhdistelmä kuin Kivennavalla. Tellervo huusi: "Sota on syttynyt. Pommikoneet lentävät!" Siitä paikasta pinkaisin juoksuun ja porhalsin parinsadan metrin pituisen kotitien henkeni hädässä ja huusin, että Kotkon harju raikui. Isä tuli juoksujalkaa pihan perältä ja kysyi: "Mitä sie huuvat?" Sanoin: "SOTA ON SYTTYNT, SOTA ON SYTTYNT!" Isä kysyi: "Kuka siul on tuommosta syöttänt?!" Sanoin: "Tellervo."

Isä selitti, että eihän nyt enää ole sotaa. Rauhoituin, kun tajusin, ettei Tellervon huuto ollutkaan totta.

Sukuseuran sihteeri liittää lehden mukaan jäsenluettelon. Tarkista itse si ja lähisukulaistesi osalta, onko siinä korjattavaa, ilmoita muutokset. Tällä sivulla on myös malli pankkisiirtolomakkeen täyttämistä. Omalla viitenumerollasi varustettu lomake tulee lehden mukana, yksi perhettä kohden. Voitte siis maksaa koko perheen maksut samalla lomakkeella. Merkitkää kaikki nimet. Muista merkitä viitenumero.

Saajan Tilinumero Mottagarens Kontonummer PSP 800015-920203	Saajan Mottagare PAAVOLLAISTEN SUKUSEURA RY ASEMAKATU 48 A 4 05500 HYYINKÄÄ	Tilisiirto GIRERING Vain kotimaan maksuliikenteessä Endast för inrikesbetalningsförmedling	
Maksoja Betalare MATTI JAMAJA MEIKÄLÄINEN	Aluekirjoitus Underskrift Matti Meikäläinen	Viitenro Ref.nr 13877	Eräpäivä Förlöpadag mk 100
Täällä m:o Fria konton nr	Kolonauissumma		

Jaakko Iloinen ja hänen elämäntyönsä ILOSEN PUUTYÖ

70 vuotta sitten, huhtikuun 28. päivänä vuonna 1929 syntyi Eino Iloinen ja Airi Annin (o.s. Paavolainen) T vanhin lapsi, Jaakko Tapani, Kivennavan pitäjän Polviselän kylässä. Lapsuus kului leikkien ja tilan töihin osallistuen, kunnes sodat sotkivat kaikki suunnitelmat ja toiveet turvallisesta tulevaisuudesta. Alkoi kiertolaiselämä eri paikkakunnilla, ja oli sopeuduttava puutteellisiin oloihin.

14-vuotiaana Jaakko valmisti ensimmäisen puutyönsä, puukolla veistetyin ankanleukakävelykepin äitinsä Mar-tädille. Tämä taisi olla oikea tilaustyö, ja siitä sai vähän rahaa.

Hollolassa evakossa ollessaan Jaakko ajoi isänsä kanssa hevosella tukkeja ja halkoja radan varteen. Heidän purkaessaan kuormiansa ohitse ajoi usein pitkiä junia itään päin täynnä sotakorvaustavaroita. Kerran vauvuissa oli komeita paksuja punahonkatukkeja, jolloin Jaakko ajatteli, että nuokin pitäisi jalostaa vähän pitemmälle, jottei menisi niin paljon hyvää raaka-

Hilkka ja Jaakko Iloinen sekä ensimmäinen työkalu.
Kuva Ulla Asplund.

ainetta hukkaan. Sinä päivänä 15-vuotiaan pojan päässä alkoi pyöriä haave puutavaran jatkojalostamisesta kauniiksi tuotteiksi. Toive

toteutui, ja 55 vuoden aikana hän on valmistanut kymmeniä tuhansia tuotteita eri puolille maailmaa.

Alaikäisenä, 16-vuotiaana, Jaakko pääsi kuunteluoppilaaksi Hollolassa pidettävälle Lahden kansanopiston kurssille, jossa tehtiin myös puutöitä. Opettaja Edla Kojonen nimitti häntä syksyllä mustaksi lampaaksi, mutta kevätkaudella tilanne muuttui. "Kyllä sinä nyt olet yhtä valkoinen kuin muutkin", oli opettajan tunnustus ahkeralle oppilaalle. Kansanopistossa ollessaan Jaakko valmisti mm. lipaston ja jakkaran. Oppimisen myötä innostus käsityön tekemiseen kasvoi ja puu tuntui hänestä mukavalta materiaaliilta.

Hollolassa Jaakko asui vanhempiensa ja sisarustensa Annelin ja Raimon kanssa Mikkolan talossa, jonka maista perhe sai pienen vuokrapalstan, jossa Jaakko viljeli kaalia ja porkkanaa. Sadon myynti Lahden torilla tuotti muutaman markan. Nämä kolikot taskussaan Jaakko marssi kylällä pidettyyn vanhan puusepän jäämistön huutokauppaan, ja huusi sieltä itselleen 50 pennillä vanhan härkähöylän. Höylä oli iso kahden miehen työkalu, mutta siinä oli erinomainen terä. Hän muutti sen yhden miehen höyläksi tekemällä siihen uudet puuosat. Ensimmäinen oma työkalu palveli nuorta puuseppää vuosikymmenien ajan, ja se on edelleen käyttökelpoinen.

Syksyllä 1946 Iloinen perhe muutti Hauholle ostettuaan vapaalla kaupalla Hah-

kialan tilasta erotetun pienen maatilan, Väkkärän. Päärakennus, joka oli toiminut vanhainkotina, desinfioitiin huolellisesti ennen muuttoa.

Puusepän oppiin

Läheisessä Tuittulan kylässä oli sattumalta syyskesällä alkanut Hämeen läänin kiertävä mieskotiteollisuuskoulu, jonne Jaakko pääsi kevätlukukaudeksi jälleen ylimääräiseksi oppilaaksi. Siellä hän valmisti itselleen höyläpenkin sekä erilaisia huonekaluja kotitaloonsa - ja innostus puutöitä kohtaan kasvoi taitojen karttumisen myötä. Seuraavaksi vuodeksi sama koulu siirtyi Hyömäen kylän Anttilaan, ja Jaakko hyväksyttiin nyt varsinaiseksi oppilaaksi. Hän asui viikot Hyömäessä ja pyöräili viikonlopuiksi 15 kilometrin matkan kotiin. 19-vuotiaana, keväällä 1948, Jaakko sai päästötodistuksen Mieskotiteollisuuskoulusta. Siitä alkoi käytännön omatoimikoulu puusepän ammattiin.

Tuotteita kotiin ja naapureille

Seuraava vuosi kului kotitalon korjaukseen ja kalustamiseen. Armeijasta päästyään maaliskuussa 1950 hän rupesi valmistamaan kangaspuita joululomalla saunaan kuivumaan panemastaan puutavarasta. Ensimmäiset kangaspuut hän teki kotiin, seuraavat Ester-tädille, ja tilauksia saapui myös muilta karjalaisilta. Kesäisin puu-

työpajana toimi navetan vintti, jonne he Eino-isän kanssa olivat ostaneet Parolan Myllyn vanhan valovirtamoottorilla toimivan sirkelin ja puurunkoisen oikohöylän. Väkkärässä vuokralla asuvan Seppäsen perheen saatua oman talonsa valmiiksi, sai Jaakko oman puutyöhuoneen talon sisältä, jolloin puutöitä saattoi tehdä talvisai-kaankin.

Vuonna 1953 Jaakko suunnitteli isänsä kanssa kellarin rakentamista. Sen päälle he päättivät tehdä puutyöverstaaksi sopivan rakennelman. Täysin itse rakennettu noin 60 m² kokoinen verstaas toimisto- ja makuuhuoneineen valmistui seuraavana vuonna, ja aluksi siinä riitti lämmittelytilaa myös kanoille ja kukolle. Puutavarakuivaamon Jaakko rakensi Seppäsen Onnin jäännöserätiliästä. Samoihin aikoihin nuori yrittäjä kävi myös autokoulun Hämeenlinnassa. Avolava Chevrolet oli ostettu jo vuotta aiemmin Lauri Veijalaiselta Padasjoelta, autoa käytettiin myös puimakoneen moottorina. Jaakko muutti avolava-auton puusepälle paremmin soveltuvaksi farmariautoksi. Takapuskurin hän veisti patikasta. Ajokortin saatuaan hän kävi katsastuttamassa rakentamansa auton Hämeenlinnassa, mutta katsastusmies ei tuntenutkaan vallitsevien autonomien mukaisia mittoja vaan lupasi ottaa niistä selvää kahden viikon sisällä. Niin siinä kävi, että taka-akselista mitatun perän pituus ylitti 1,5 cm:llä sallitun normin. Jaakko il-

moitti, että hän voi hyvin veistää takapuskurista puolitoista senttimetriä pois, mutta reilu katsastusmies hyväksyi kuitenkin auton sellaisenaan. Autoja ei siihen aikaan ollut vielä kovin monella, joten Jaakko vuokrasi myös farmariaan mm. Hämeen Puhelimelle.

Yritys synty 1954

Virallinen elinkeinoilmoitus tehtiin 9.4.1954, mikä on Ilosen Puutyötehtaan varsinainen perustamispäivä. Jaakko teki aluksi yksin pääasiassa ovia, ikkunoita ja kalusteita naapureille ja muille karjalaisille. Huolellisesti tehdyt tuotteet huomattiin yhä laajemmalla alueella, ja tilauksia uusista töistä tuli jatkuvasti. Pian hän tarvitsi avukseen jo harjoittelijoita yksinkertaisimpia työvaiheita tekemään. Raimo-veli auttoi myös tarvittaessa. Työpäivät venyivät pitkiksi, mutta olihan sänkykin lähellä. Ensimmäisiä kokopäiväisiä työntekijöitä olivat lähikylissä asuvat Pentti Nieminen, Raimo Helenius, Teuvo Nokkonen ja Tapio Auranen. Tuotevalikoima kasvoi edelleen. Verstaalla tehtiin mm. Aitoon kotitalouskoulun ja Hauhon siunauskappelin ikkunat ja ovet, koivuisia sänkyjä kesävieraita pitäviin täyshoitoloihin, kangaspuita, pöytiä ja tuoleja. Tilattuna oli myös 1200 litran puutynnyri, jota Eino-isä koekäytti ennen asiakkaalle toimittamista kuljettaen siinä vettä Hauhon kunnalliskodin kaivoon, joka oli päässyt kuivumaan.

Perheen perustaminen

Vuonna 1959 Jaakko oli usein kyytimiehenä ystävälleen Heikki Kukkoselle tämän käydessä tervehtimässä Turun Yliopistollisessa Keskussairaalassa työskentelevää nuorta sairaanhoitaja Aura Holttista. Siellä hän tutustui Auran opiskelu- ja työtoveriin Hilikka Valmuseen. He menivät kihloihin seuraavana uutenavuotena ja häät pidettiin kesäkuussa 1960. Tytär Liisa Maija syntyi 7.12.1961 ja Anna-Kaisa 11.11.1964. Hilikka sai laboratorionhoitajan viran Hauhon Terveyskeskuksessa, mutta hän avusti Jaakkoa laskutuksessa ja kirjanpidossa. Pian nämä tehtävät siirtyivät kokonaan hänelle. Oli siinä työsarkaa oman palkkatyön ja lastenhoidon ohella. Airimummo odotti Hilikan osallistuvan myös navettatöihin aamuisin huolimatta hänen nivelreumansa nopeasta etenemisestä.

Uusi tehdasrakennus nousee

Pitkäaikainen haave uudesta tilavasta teollisuushallista ja omakotitalosta toteutui kun paikkakunnalta löytyi yksi pankki, joka suostui rahoittamaan hankkeen. Kesällä 1966 valmistui 660 m²:n teollisuushalli

Hauhon kirkonkylään. Saman vuoden jouluksi Jaakon perhe pääsi muuttamaan omaan taloon vierei-

selle tontille. Hilkan työmatkaksi ja lasten koulumatkaksi tuli vain yksi kilometri.

Ilosen Puutyötehdas työllisti 60-luvun lopulla parhaimmillaan 14 henkilöä harjoittelijoiden lisäksi. Antero Mäntylä palkattiin työnjohtajaksi, sillä Jaakon aika ei enää riittänyt sekä suunnitteluun että töiden organisointiin. Päätuotteet olivat ikkunat, ovet, keittiökaluks- teet, koulujen naulakot sekä erikoissängyt. Samana päivänä kun Näsinneulan neulaa yritettiin helikopterilla asentaa paikalleen, oli Jaakko asentamassa Tarjanne- laivan hyttejä kalusteineen. Myrsky esti neulan asennuksen, mutta Jaakon työ onnistui.

Vuonna 1969 tehtaassa tehtiin ensimmäinen varsinainen huonekalusarja eli 2000 kukkapöytää Ruotsiin. Sama tuote teknisesti parannettuna on yhä tuotannossa. 70-luvun alkupuolen suuri projekti oli Sairaala Mehiläisen konttoritilojen sekä röntgen- ja leikkaus- osastojen sisustus. Osa tilaus- töistä tehtiin arkkitehtien tai tuote- suunnittelijoiden piirustusten mu- kaan, kuten esimerkiksi Finlandia- talon istuintuolien puiset käsinojat, Skannonin Pennihyllyt ja Kamele- ontti-sohvanrungot. Suurimman osan tuotteista Jaakko kuitenkin suunnitteli itse. Hänen perusperi- aatteisiinsa on aina kuulunut se, että "mitä tahansa teenkin, teen sen niin hyvin kuin osaan". Niinpä hyvin tehdyille tuotteille riitti ky- syntää.

70-luvulla huonekalujen myynti lähti Suomessa reippaaseen kasvuun elintason nousun myötä.

Siihen aikaan ne olivat yleensä jo tehtailla valmiiksi kasattuja ja hinnaletaan arvokkaita. Jaakko suunnitteli yleisestä linjasta poiketen huonekalusarjan (sänky, sohva, nojatuoli, sohvapöytä, ruokapöytä ja tuoli), joka oli itse helposti koottavissa ja purettavissa.

Hinnaltaan edulliset tuotteet oli helppo kuljettaa vaikkapa auton kattotelineellä. Kohderyhmänä oli usein muuttoa tekevät opiskelijat sekä kesämökkiläiset. Skannon lopetettua Pennihyllyjen markkinoinnin Jaakko suunnitteli sarjaa täydentämään edullisen hyllykön, johon saatiin käytetyksi myös sohvapohjalevyjen jäännöspalat.

Markkinointi huonekaluliikkeen kautta

Ilosen Puutyötehtaan huonekalut myytiin pääasiassa huonekaluliikkeen välityksellä kaikkialle Suomeen. Monet aikakauslehdet valokuvassivat niitä julkaisuihinsa. Avotakka ja Kodin Kuvalehti ottivat joitakin tuotteita myytäväkseen

myös postimyynnin kautta. Huonekaluguru Tauno Korhonen kävi

Ilosen lahjatavaratalo

innostuneena esittelemässä Jaakolle Seutulän hallinsa piirustuksia. Kaija Aarikka, joka oli perustanut oman yrityksensä myös vuonna 1954, kävi tehtaalla selvittämässä mahdollista alihankintayhteistyötä. Nähdessään lasikoteloita liukukansineen hän tuumi, että nämähän ovat kuin vanhanajan penaalien kansia. Vähän ajan kulluttua hän innostui asiasta siinä määrin, että he Jaakon kanssa kehittivät puupenaalin mallikappaleen. Viikon kuluttua saapui tilaus 2000 penaalista. Aarikalle tehtiin paljon erilaisia listoja ja puuosia valmiiden tuotteiden lisäksi. Heidän myyntivalikoimiinsa kuului myös hauholaisen pohjakuivon mukaisesti valmistettu juustomuotti.

Vuonna 1974 nuoret liikemiehet Robert Paulig ja Matti Lahtinen tulivat Risto-Matti Rätian kehotuksesta tutustumaan Ilosen Puutyötehtaan. He etsivät valmistajaa lasilankulle, jonka prototyypin Robert oli tehnyt isänsä Gustav Pauligin tehtaalla. Tuotetta varten hankittiin erikoisporakone, jolla voitiin valmistaa heille myös maustelaineita ja kynttiläkoteloita. Vähän myöhemmin nuoret herrat olisivat halunneet ostaa koko tehtaata itselleen, mutta Jaakko ei ollut halukas myymään. Niinpä he rupesivat markkinoimaan Ilosen edullista huonekalusarjaa pienin mittamuutoksien omalla tuotemerkillään Farmset. He teettivät myös englannin- ja saksankieliset vientiesitteet, ja myivät tuotteita suurella menestyksellä kotimaahan, Englantiin ja Keski-Eurooppaan.

Kuningattarelle tilaus

Farmset-kalusteista oli valokuva ja artikkeli myös englantilaisessa sisustusalan lehdessä. Lehden lukijakuntaan kuului Kuningatar Elisabeth II, joka ihastui hauholaiseen sohvakalustoon. Toukokuussa 1976 hän saapui valtiovierailulle Suomeen Britannia-laivalla, ja henkilökuntansa antaman vinkin perusteella Suomen valtio lahjoitti hänelle kyseisen sohvakaluston vietäväksi kuninkaalliselle metsästysmajalle Skotlanttiin. Tämä kalusto valmistettiin erityisen huolellisesti. Jaakko toimitti sohvakaluston henkilökohtaisesti Britannia-

laivalle ja kasasi sen siellä turvamiesten tarkoin vartioimana.

Vaikeuksia ja nousua

Ilosen Puutyötehdas ei koskaan saanut suoritusta sohvakalustosta, sillä Matin ja Robertin markkinointiyhtiö MRM Trading meni konkurssiin. Luottotappioiksi kirjattiin summa, joka vastasi kolmen kuukauden kokonaisuutena. Toimintaa yritettiin rahoittaa lisälainoilla ja sadoilla lyhytaikaisilla vekseleillä. Jaakko teki todella pitkiä työpäiviä, ja perhe sai makkaraa leivän päälle vain sunnuntaisin. Aika oli hyvin raskasta koko perheelle, sillä sekä yrityksen että oman kodin kohtalo oli vaakalaudalla.

Myynti oli uusittava

Markkinointiyhtiön konkurssin jälkeen tuotteiden myynti piti organisoida uudelleen. Kotimaan myynti annettiin kolmen edustusliikkeen hoidettavaksi provisioperusteella. Edustaja Max Sittkoff tarjoutui edustajaksi Benelux-maihin ja saksalaiset asiakkaat tilasivat itse suoraan tehtaalta. Japaniin myytiin kevytrakenteisia nojatuoleja Martti Caloniuksen välityksellä. Hilka kirjoitti vientipapereita myös Yhdysvaltoihin ja Saudi-Arabiaan. Lopulta tilausten määrä ylitti reilusti kapasiteetin, eivätkä kaikki asiakkaat jaksaneet enää odotella tuotteitaan vaan rupesivat tilaamaan muilta tavarantoimittajilta. Vientituotteiden hintataso oli kotimaan markkinoilta saatavaa hin-

tatasoa huomattavasti alhaisempi. Työvoimakustannusten jatkaessa edelleen jyrkkää nousuaan päätettiin keskittyä huonekalujen tuottamiseen vain kotimaan markkinoille. Jaakko osallistui tuotteineen myös monille alan messuille.

1970-luvun lopussa oli jo varmaa, että Ilosen Puutyötehdas selviytyisi suurista luottotappioista. Vuonna 1979 yhtiömuoto muutettiin kommandiittiyhtiöksi, jonka vastuullisina yhtiömiehinä toimivat Hilikka ja Jaakko tasaosuuksin, ja juuri 18 vuotta täyttäneestä Liisasta tuli äänetön yhtiömies. Tuotantotiloja lisättiin rakentamalla 150 m²:n kokoinen maalaamo ajanmukaisine pintakäsittelylaitteineen sekä 145 m²:n varasto- ja lastaustila. Vuoden lopussa valmistui myös tehtaanmyymälä ja toimisto tehdashallin kuppeeseen.

Vuoden yrittäjä 1980

Ensimmäistä kertaa Hauholla jaettava Vuoden Yrittäjä -palkinto luovutettiin vuonna 1980 Jaakolle. Hän toimi useita vuosia myös Hauhon Yrittäjien puheenjohtajana, aloitti kuuluisan Hauhon Kesätoritapahtuman ja organisoivat useita paikallismessuja. 1980-luvulla tehtaassa valmistettiin pääasiassa huonekaluja: sänkyjä, hyllyköitä ja kukkapöytiä. Valtion Hankintakeskuksen edustaja ja arkkitehti olivat tutustuneet lähes kaikkiin suomalaisiin sänkyvalmistajiin etsiessään sopivia sänkyjä Kotkan Puutalousoppilaitok-

sen uuteen asuntolaan. He totesivat Jaakon suunnitteleman sängyn olevan markkinoiden tukevimmän. Sänkyjen lisäksi asuntolaan toimitettiin myös sohvut ja nojatuolit. Vähän myöhemmin valmistettiin satoja sänkyjä myös Espoon ja Tampereen poliisikoulujen asuntoloihin sekä Helsingin Merivartijakoululle. Huonekalutuotannon ohella tuotteita tehtiin enenevässä määrin myös alihankintana muille teollisuusyrityksille. Esimerkiksi lähes kaikki Suomen elintarvikeliikkeiden puiset leipähyllyt on valmistettu Ilosen Puutyössä.

Jaakon elämäntyö oli jälleen vaarassa tuhoutua, kun lämmityslaitteesta karannut kipinä sytytti purusiilon maaliskuussa 1985. Hauhon ripeä palokunta sai rajattua vahingon vain kattorakenteisiin, joten tuotanto pääsi jatkumaan keskeytyksettä.

Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdos Ilosen Puutyössä toteutettiin asteittain 1980-luvulla. Helsingin Kauppakorkeakoulussa laskentaekonomiksi opiskelevasta Liisasta tuli vastuunalainen yhtiömies 1.12.1985 aluksi 40 % yhtiöosuudella. Toimitusjohtaja hänestä tuli kesällä -89, joskin päätöksiä tehtiin ja tehdään yhdessä pohtien.

Anna-Kaisa valitsi äitinsä tavoin sairaanhoitajan uran, mutta auttoi usein messuilla ja muussa myyntityössä. Anna-Kaisa avioitui elekt-

roniikka-asentaja Pekka Rantalan kanssa toukokuussa 1987 ja heille syntyivät pojat Toni 2.8.1990 ja Jani 5.4.1992. Liisan ja puuteknikko Raine Teivosen häät pidettiin elokuussa 1988 uusimman laajennusosan yläkerrassa, jonne edellisenä päivänä oli saatu asennetuksi portaat. Raine oli tullut työnjohtajaksi yritykseen pitkäaikaisen työnjohtajan Pekka Salon jäätyä eläkkeelle vuoden 1986 alussa.

Jaakko Ilonen ja yrityksen nykyinen johtaja Liisa Ilonen-Teivonen esittelemässä sängyn joustosäleppohjaa.

Raine oli myös suunnitellut uuden laajennusosan, jonka alakertaan tehtiin automaattinen puutavara-kuivaamo sekä kuivan puutavaran varastointi- ja käsittelytila. Yläkertaan piti tulla toimisto-, myymälä-, näyttely- ja varastotila, mutta viimeksi mainittu muotoutui kuitenkin Jaakon verstaaksi. Liisalle ja Raineelle syntyivät pojat Janne (1.9.1989) ja Antti (23.7.1992).

Maaliskuun 2. päivän ilta vuonna 1990 muutti Ilosen perheen elämänrytmin pariin vuodeksi. Jaakko kaatui trukin kanssa purkaessaan jäistä koivulankkukuomaa puutavararekasta. Lonkkamurtuma ei leikkauksesta huolimatta ottanut parantuakseen ja liikkuminen oli vaikeata. Uusintaleikkaus joulukuussa kuitenkin onnistui. Suomalaisella sisulla kuntoutuminen alkoi vähitellen. Paikallaanolo antoi

kuitenkin aikaa ajatella asioita ja kehittää ideoita. Tällöin syntyivät mm. kirjanlukuteline, kävelykeppiteline ja parannettu versio ergonomisesta joustosäleppohjasta, joka on yksi Jaakon pitkäaikaisimmista ja erikoisimmista kehitysprojekteista. Sairaalassa hän havaitsi laitossängyn selälle sopimattomaksi ja tiedusteli, voisiko kotoa tuoda oman joustosäleppohjan sänkyynsä. Saatuaan myöntä-

vän vastauksen, hänelle toimitettiin kotoa parantumista edistävä oma sängynpohja ja tyyny.

Eläkeajan työt

Pitkän sairasloman jälkeen Jaakolle myönnettiin eläke, mikä yrittäjäperheessä ei kuitenkaan tarkoita jouten olemista. Tehtaanmyymälä laajeni tavarataloksi, jossa yksittäisten asiakkaiden lisäksi vuosittain vierailee noin 150 linja-autoryhmää. Jaakon verssaassa syntyy edelleen sängynpohjien ja kirjanlukutelineiden lisäksi yksilöllisiä huonekaluja, seinähyllyjä ja pienesineitä asiakkaiden tilausten mukaan. Korjausta odottavia huonekaluja on jonossa. "Vaarin paja" on myös erittäin mieluisa paikka neljälle pikkupojalle.

Jaakko on koko yrittäjäuransa ajan pohtinut puiden sopivia kaatoaikoja ja kuivausmenetelmiä. Niinpä häneltä nykyään kysytään lähes viikottain sitä, milloin olisi sopiva aika kaataa tarvepuut. Myös alan asiantuntijat ovat käyneet häntä haastattelemassa.

Nykyään Ilosen Puutyö Ky työllistää kahdeksan perheen ulkopuolista jäsentä. Lama-ajasta selvittiin pienin kolhuin. Tuotantotoiminta on keskittynyt alihankintatöihin, pääasiassa huonekaluihin ja myymäläkalusteisiin. Tavaratalossa myydään puutuotteiden ohella mm. vaatteita, kynttilöitä, kortteja, hunaja-, sauna-, keramiikka- ja pella-vaatuotteita. Hilikka ja Jaakko teke-

vät edelleen myyntityötä, ilman heitä ei myöskään tavarataloa olisi. 50 vuotta kestänyt yrittäjäyys on usein ollut työntekoa aamusta iltaan, mutta Jaakko ja Hilikka ovat myös osanneet irrottautua arjesta. Matkailu on ollut järjestö- ja luottamushenkilötoiminnan sekä puutarhanhoidon ohella heille miellyttävä harrastus. He ovat nähneet

Lankku ei halkea, jos puu on kaadettu oikeana aikana

kotimaan ja usean Euroopan maan ohella USA:n, Jordanian ja Egyptin.

Jaakon 70-vuotispäivää juhlistetaan sukulaispiirissä linja-autoretkellä kotikonnuille Kivennavalle. Myös lastenlapset pääsevät näkemään vaarin synnyinseudun.

Liisa Ilonen-Teivonen

Melkein munaton pääsiäinen

Elettiin kevättä 1943. Reino (T.83) oli komennettu rintamalta työpöytänsä ääreen Päämajan linnoitustoimistoon Myllykoskelle. Meillä oli tiedossa yhteinen pääsiäinen.

Kun isoisä Johannes (T.59) sai kuulla asiasta, lupasi hän lähettää meille paketin. Aikanaan paketti sitten tuli, ja sisällöksi oli merkitty kipsituote. Linnoitustoimiston lähetti toi paketin muun postin mukana. Hän tuli käsi ojossa ja roikkoti pakettia kahdella sormella kaukana muusta postista ja tuumi: "Tämä luutnantin kipsituote vähän valuu!" Paketti laitettiin paperikoriin odottamaan kotiin pääsyä.

Isoisä oli pakannut sievään puulaatikkoon puoli kiloa voita ja toiseen päähän laatikkoa huolella

sanomalehteen käärittyjä raakoja kananmunia. Tietäähän sen, voipaketti oli matkan aikana runssanut kananmunat rikki. Kolme keltuaista onnistuimme pelastamaan munankuorten puolikkaista. Hainkein mielin katselimme, kun kisamme herkutteli pääsiäismunilla nuollen innokkaasti pakkauspaperimössöä.

Eipä kuitenkaan tullut ihan munaton pääsiäinen. Olimme hankkineet äidilleni matkustusluvan Myllykoskelle. Hän oli junassa onnistunut ostamaan eräältä sotilaalta, tupakalla, kaksi keitettyä kananmunaa, jotka hän toi meille pääsiäistuliaisina.

Maj-Liisa Paavolainen

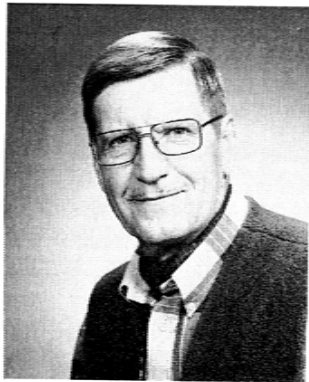

Sukulaiset

**Aurinkoista pääsiäistä teille
toivottaa lehden toimitus**

Sukuseuran johtokunta esittäytyy

Rauno Paavolainen valittiin Terijoella 2.7.1994 suvun esimieheksi

Insinöörimatrikkeli kertoo:

Paavolainen Rauno s.1934
Isä Vihtori, äiti Elfride o.s. Must
Vaimo Aila Alisa 1933, vihitty
1955.

Lapset: Tiina -55, Johanna -61.

Koulutus:

Yo -53 Pälkäneen yhteiskoulu,
DI 1961 Teknillinen korkeakoulu.

Työura:

1960-1964 rakennussuunnittelija
1964-1974 markkinointitehtävät
1974-1994 tulosityksikön johtaja
1995- eläkeläinen.

Sukuseuran sihteeri Eeva Sundberg

Olen nyt toiminut vuoden verran Sukuseuran sihteerinä ja ajattelin, että olisi ehkä asiallista tehdä lähempää tuttavuutta laajemmin seuran jäsenten kanssa esittelemällä vähän itseäni. Asun nykyisin Kauniaisissa, mutta olen lähtöisin Kokkolasta. Vanhempani Emma ja Väinö Paavolainen Muuttivat sinne Viipurista aivan sodan kynnyksellä. Isäni oli silloin asevarikko 8:n palveluksessa. Sopivasti ennen sodan syttymistä AV siirrettiin pois Viipurista mahdollisesti alkavan sodan jaloista ensin Jepualle ja sodan päätyttyä Kokkolaan. Olen syntynyt siis Pohjanmaalla., mutta vaikka olen elänyt elämäni 30 ensimmäistä vuotta siellä, en silti tunne itseäni varsinaiseksi pohjalaiseksi johtuen molempien vanhempieni voimakkaista karjalaisgeneista.

Avioiduttuani pohjalaisen, suomenruotsalaisen, kanssa olen mieheni Matin ja myöhemmin kolmen lapsemme, Johannan, Henrikin ja Fredrikin kanssa asuneet Helsingissä, Tervakoskella, Kaskisissa, Tukholmassa ja nyt viimeiset kuusi vuotta Kauniais-

sa. Koulutukseltani olen yo. merkonomi, mutta olen koko avioliiton ajan ollut kotona ja seurannut mieheni työn kautta maailman menoa.

Eeva ja Matti Sundberg 1998

Sukuseuran toimintaan olen tutustunut jo lapsuudessani. Vanhempani ottivat meidät lapsen mukanaan Sukuseuran juhliin ja kokouksiin, missä milloinkin niitä pidettiin. Sitten seurasi "itsenäisyyden aika", jolloin vähitellen irtaannuin vanhemmistani ja loin omaa elämäni. Siihen elämän vaiheeseen ei liennyt aikaa Sukuseuran toimintaan. Kun vanhempani ikääntyivät eivätkä itse enää jaksaneet ja pystyneet yksin tekemään näitä matkoja Sukuseuran kokouksiin, olin heidän tukeaan, ja silloin syttyi kipinä ryhtyä uudelleen perehtymään näihin suvun asioihin.

Minulla oli ilo ja kunnia myös nähdä läheltä ja kuulla intomielisten Sukuseuran jäsenten kuten Ritva

ja Jaakko Paavolaisen sekä Maj-Liisa ja Reino Paavolaisen toimintaa. Arvostan yhä edelleen heidän suurta työpanostaan Sukuseuran hyväksi. Tosin nykyisessä johtokunnassa kaikki jäsenet ovat erittäin aktiivisia ja tukevat kiittävästi myös allekirjoittanutta näissä sihteerin toimissa.

Olen myös iloinen, että niinkin monet jäsenet soittelevat ja kirjoittelevat kuulumisiaan sihteerille. Yritän kykyjeni mukaan vastata kaikkiin kyselyihin ja taltioin kaikki ilmoitetut suvun uudet tiedot, jotka minulle lähetetään. Toivonkin, että mahdollisimman moni ilmoittaisi tapahtuneista muutoksista, jotta sukumme tapahtumat pysyvät järjestyksessä. Pidetään yhteyttä.

Eeva Sundberg

Raija Valonen Varapuheenjohtaja

Olen Juho Paavolaisen (Joutselkä) ja Maria (o.s. Himanen) tyttären Aili Bisterin tytär, Juhani "Jussi" Valosen vaimo Raija.

Edustan suvussani hännänhuippuryhmää", so. lapseni Maija ja Liisa eivät enää kuulu sukuun virallisessa mielessä.

Äitini luovuttua monia vuosia kestäneestä jäsenyydestään sukuseuramme johtokunnassa sain hänen

pyynnöstään ja muiden suostumuksella vastaanottaa varajäsenen paikan vuonna 1988. Terjojen kokouksessa 1994 johtokunta uskoi minulle varapuheenjohtajan koon, että meillä "hännänhupuilakin" on oma paikkamme tässä yhteisessä (aktiivisia jäseniä kaipaavassa) suvussa. Karjalassa reissatessa mielessäni kulki kysymys: Mitä on sukulaisuus? Löysin vastaukseni: Se on sydäntehtävän, mikä puolestaan osoittaen paavolaisuutta. Tätä edustan johtokunnassa.

Raija Valonen

Raija Valonen

Erkki Juhani Paavolainen Taloudenhoitaja

Olen syntynyt Rovaniemellä 26. marraskuuta 1958. Siviilisääty on naimaton. Isäni on nimeltään Martti ja äitini Lilja. Lisäksi perheeseen siunaantui aikanaan nuorempi veljeni Jorma.

Rovaniemeltä aikanaan menimme isän työn perässä itärajan taakse Ylä-Tulomalle. Siellä suomalaiset rakensivat 60-luvun alkupuolella vesivoimalaitoksen venäläisille. Olimme siellä muistaakseni vuodesta 1963 vuoteen 1965. Silloin voimala alkoi valmistua ja oma koulunkäyntini lähestyi.

Vuonna 1966 muutimme Rovaniemeltä etelään. Uusi kotipaikka oli Hausjärven kunnan Monnin kylä. Se sijaitsee aivan Hyvinkään naapurissa. Silloin Monni oli Hämettä ja Hyvinkää Uuttamaata. Monnin kansakoulussa kävin kuusi luokkaa. Jossain välissä kansakoulu muuttui peruskouluksi. Loput

luokat kävin Hausjärven keskustaajamassa, Oitissa.

Koulu päättyi 1976 ja syksyllä muutimme Hyvinkäälle. Koulun päättymisen jälkeen olin vähän aikaa työttömänä. Seuraavana vuonna pääsin Posti- ja telelaitoksen palvelukseen postinkantajaksi. Vuoden -78 menin miesten kouluun elikkä kävin armeijan Haminassa. Armeijan jälkeen olin vielä lyhyen aikaa postin palveluksessa. Sitten päätin, että pitää saada lisää koulutusta. Pysin ja pääsin Riihimäen teknillisen oppilaitoksen tietotekniikan opintosuunnan teknikkokoulutukseen.

Koulutus oli kolmivuotinen ja 1982 keväällä valmistuin teknikoksi. Työpaikka oli, kuinkas muuten, Posti- ja telelaitoksen radio-osasto. Siellä olin töissä aina vuoden -88 kesän loppuun. Edellisenä vuonna oli laitoksen sisällä virinnyt tarve saada lisää insinöörejä. Niinpä pyrin Helsingin teknillisen oppilaitoksen tietoliikenteen opintosuunnan insinöörinkoulutukseen. Työpaikka luvattiin taata.

Jo alkuvuodesta -88 veljeni ja hänen elämäkumppaninsa olivat saaneet perheenisäystä. Silloin syntyi Sirja-tyttönen. Niinpä minusta oli tullut setä.

Kesäisin opintojen välissä olin radio-osastolla töissä. 1988 tosin radio-osasto muuttui Posti- ja telelaitoksen alta Telehallinto

keskukseksi. Tämä tapahtui, koska Telehallintokeskus on viranomaisen ominaisuudessa eikä voinut enää olla bisnestä tekevän laitoksen alaisuudessa.

Veljeni Jorma ja hänen kumppaninsa Tarja hankkivat vuonna -90 lisää perhettä. Tälläkin kertaa syntyi tyttö nimeltään Virpi. Lama alkoi osoittaa minullekin nurjat puolensa vuonna -92. Vuoden alusta Iiro Viinanen sai aikaan sen, että kaikki silloiset valtion pakastevirat lakkautettiin. Siinä meni minulta luvattu työpaikka. Valmistuin nimittäin vasta saman vuoden toukuussa tietoliikenneinsinööriksi. Lokakuusta -92 maaliskuuhun -95 olin taas työttömänä.

Vuonna 1993 veljeni ilahdutti taas. Hänen perheeseensä syntyi kolmas lapsi. Tällä kertaa poika. Pekka-pojasta tuli kummilapseni. Niinpä olin nyt kolminkertainen setä.

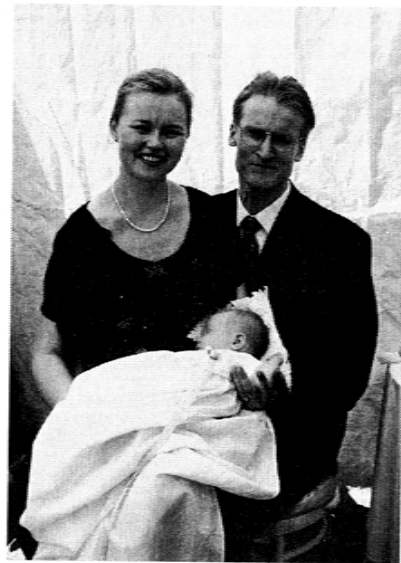
Maaliskuussa -95 sain töitä Aerial Oy:stä. Nimikkeeni Aerial Oy:ssä on kehitysinsinööri. Kehittelen erilaisia antennityyppejä yksityisiin ja julkisiin radioverkkoihin.

Luottamustehtäviä on kaksi. Toimin Hyvinkään käräjäoikeuden lautamiehenä ja tietysti sukuseuran taloudenhoitajana.

Erkki Paavolainen T703

Suvun perhetapahtumia

Reino ja Maj-Liisa Paavolaisen tyttären, Helkky Reijosen pojalle Pentti Leo Johannes Reijoselle ja hänen vaimolleen Hyosook Kim'lle on Havaijilla syntynyt esikoispoika 31.12.1998. Pienokainen on saanut nimekseen Kimmo Soini Kolohe Reijonen. Isä, Pentti Reijonen, toimii Suomen laivastossa luutnanttina, mutta opiskelee nyt valtiotieteitä Havaijin Yliopistossa. Siellä opiskellessaan hän on myös tutustunut etelä-korealaiseen vaimoonsa.

Anna ja Samuli Suutarla sekä tyttärensä lida Anna Aurora s. 28.5.1997.

Eira Paavolainen Valkeakoskelta lähetti minulle kirjeen jo viime kesänä ja kertoi perheensä kuulumisista. Hänen poikansa Esa Alekski Paavolainen ja vaimonsa Sanna o.s. Lehtonen ovat saaneet myös uuden perheenjäsenen. Heille on syntynyt pieni tytär Unna Emilia 9.3.1998. Näin Oona Karoliina synt. 29.5.1994 sai pikkusiskon.

Viola Paavolainen Rautajärveltä kertoi myös kirjeitse heidän perheensä tapahtumista. Vanhimmalle pojalle Juha Paavolaiselle ja Sirpalle o.s. Salonen on syntynyt toinen poika Sulo Sakari 10.9.1997. Aikaisemmin heillä oli jo Samu Severi synt. 16.7.1995. Maurin ja Violan toinen poika Ismo Paavolainen ja hänen avovaimonsa Airi Mukkanen saivat 30.5.1997 myös pojan Jasa Henrikin. Maurin ja Violan jälkeläiset ovat kaikki potria poikia.

Mikko-Pekka ja Marja Paavolaisen vanhin tytär Anna ja miehensä Samuli Suutarla ovat saaneet tyttären 28.5.1997. lida Aurora Suutarla kastettiin vanhempiensa 1-vuotishääpäivänä 20.7.1997

NUORUUS

Katso oi neito kuin kuulaana taivas jo väikkyy
yllä sun pääs; vihreinä huojuvat puut;
kukkia kirkkaita läikkyvät lempeät niityt;
riemuin jo paimenet käy huiluja soitellen
ah ulos lehtojen kätköön kaittien karjaa
kohdaten lähtehen luon kultansa kaunoisen...
- Ah kevät riemuissa tullut on hullu ja kuuma,
tullut on onni - ja lyö taas sydän hurmios lyö!

Nuorukaiset ja neidot ne illoin kisahan käyvät;
nuoret ja kauniit he on, viehkeät ja riemua täys.
Voimakas on käsivarsi min nuorukainen hän kietoo
varrelle impyen kons hiipien lehtoon he käy
lempensä autuutta, lempensä nauttimaan hurmaa.
Loppunut tanssi kun on, saapunut konsa on yö,
yö sinihuntu, mi helmaansa peittävi keidat
peittävi katseilta häät, alla ah tuoksuvaan puun.

Kaikki on hiljaa ja lempeät tähdet
soittavi huilua Paan,
vain tuikkaa kätöksä kuiskivan yön.

Oi sinä nuoruus, sä kultainen, armahin aika,
armain ja kallehin oot, korkein ja pyhin sä oot!
- Oi sinä neito, mi nuoruuden aikahan astut
muistaos, muistaos, ain: kaikki on häipyvä pois
Siksi älä emmi sä antaa ja riemuita täysin ah rinnoin,
Maailma kaikki on sun, onni ja riemu on sun!
Nauti, oi nauti sä lempesi, onnesi päivästä:
kaikki on häipyvä pois, kaikki on sammuva pois!
Siispä oi neito sä riemuitse, nauti ja laula
lemmi, ah lemmi - nuoruus ja onni on sun!

Martalle hänen täyttäessään 17 vuotta 27.5.-19 Olavilta

"Krone des Lebens,
Glück ohne Ruh
Liebe bist du!"
Goethe

Olavi Paavolaisen runon lausui Hämeenkoskella
sukukokouksessa Mikko Paavolaisen tytär
Anna Suutarla ensiesityksenä.

Sirkka Karskela

LISÄVÄLÄYKSIÄ VUOTTAALTA

Pyryn seuraavassa vastaamaan Paavolaisten Sukuseura ry:n jäsenlehdessä nro 22/1997 prof. Jaakko Paavolaista askarruttaviin pohdintoihin Vuottaan kylän oloista 1700-luvun puolivälissä. Ajanmääritykset tässä työssä ovat Uolevi Asikaisen etsimiä.

Esittelen aluksi varhaisaikojen tärkeimpien lähdekirjojen antia. Niitä ovat maakirjat, henkikirjat, verorevisiomaakirjat ja kirkonkirjat. Kuvailen pitäjän yleisiä oloja, erityisesti Vuottaan väestöä ja tilan N:o 3 Tuitun talon asujamistoa.

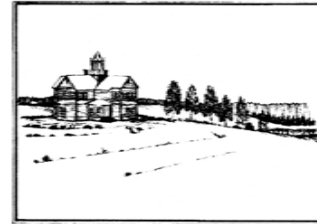
Matti Pietarinpojan Vuottaalle muuttamisen syistä ja olosuhteista (n. 1760) on vaikea tietää mitään varmaa. Venäläisille aatelisille lahjoitetuilla mailla asuvien talonpökien kurjuutta on osin myös propagandasyistä liioiteltu ja käsitykset alkeellisista oloista elävät sitkeästi uudemmissakin kirjoissa.

Maakirjat

Kivennavan väestöstä saa tietoja ensimmäisen kerran vuoden 1543 veroluettelosta (Voudintilit v.1541-1634). Kustaa Vaasan aikana aloitettiin, myöhemmin maakirjoiksi (Jordeböcker) kutsuttuihin, verokirjoihin merkitä kaikki veronmaksukykyiset talonpojat niin tarkkaan kuin oli mahdollista löytää nämä. Luetteloihin merkittiin etukäteen verojen suoritusnormit, joihin olisi pyrittävä jokaisen tilan kohdalla, maksukyvyttömistä laadittiin erikseen rästituettelo. Kuningas katsoi, ajan käsitysten mukaan, että kaiken maan oikea omistaja oli hallitsija Jumalan sijaisena maan päällä, talonpojalla oli vain perinnöllinen nautinto-oikeus viljelemäänsä maahan. Jos verojen kokoaja havaitsi leväperäisyyttä tilan hoidossa,

viljelijä sai sakot ja kolmen vuoden verorästeistä tila merkittiin kruunutilaksi, jolta hänet voitiin häätää pois tarpeen vaatiessa ja tilalle valittiin sopivampi perhe. Tärkeää oli taata kruunulle mahdollisimman suuri tuotto. Koska verotuskohteiden määrä kasvoi koko ajan (niitä oli jo 1500-luvulla yli 30) ja myös olosuhteet vaikeutuivat Ruotsin suurvaltapolitiikan takia, koetettiin silloin tällöin verotusta yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa, mutta 1600-luvulla monenlaiset rasitukset vain kasvoivat. Esim. 1500-luvun lopulla Kivennavalla olivat verot nousseet 240 % alkutasosta (Ks. Ruotsin verojärjestelmistä mm. kirjasta Susanne Löwnertsz, De svenska skatternas

historia. Riksskatteverket i Sverige.1983). 1500-luvulla maaverojen määrä oli noin puolet arvioidusta tuotosta, 1600-luvulla kyivön mukaan. Kivennavalla, aluksi Hanttula-nimisenä, kokoveron maat voivat olla eriarvoisia, moneen kertaan jo jakautuneitakin kantatiloja, pienemmät tilat yhteen ryhmitettyinä täysveroiksi. Kuhunkin neljänneskuntaan kuului 30 veroa eli kolme nautakuntaa (= 10 kokoveroa). (Ks. näistä Ester Kähönen, Vanha Äyräpää 1. 1959).

Kivennavan voutintileissä vuonna 1543 mainitaan Puikkosen nautakunnassa kahdessa talossa asuvina Suni, Heikki, Martti ja Tahvo Vuotta (Suni, Hend, Marthi, Staffan Wota; Ka sg. 5000:89.93; ES 855), kuten myös Juho Kyllästinen. Sitten nimet katoavat. Vuoden 1583 autioluettelossa mainitaan jo kylien nimet. Niiden joukossa esiintyy Vuottaankylä (Wotakijbij), jonne veronmaksajiksi on merkitty Niels Pylckö, tila 1/4 ja Heino Wärsinen, tila 1/12, autioiksi ovat jääneet Matti Kohosen, Mikkeli Laukkasen, Pietari Laurinpojan, Niilo Lapveteläisen ja Paavo Pataisen tilat (KA 5528:22 vas.). Vuonna 1624 tehtiin tavallista tarkempi veroluettelo, jossa nyt Vuottaalla (Wuotabij) veronmaksajista Pylkön tila on läänitetty, Värsiän on ennallaan, autioiden, kuusi tilaa, joukossa on Paavo Vuottainen vielä, sitten nimi katoaa ja kylää aletaan kutsua väliin Pylkköläksi tai Pylkeläksi aina vuoteen

1750 asti. Nimet muuttuvat myös kokonaan ruotsinkielisiksi ja suomalaisia muotoja kuten Suni ja Anthi ei enää käytetä. Luultavasti asukkaat itse eivät tienneet näistä kirjoitushienouksista.

1600-luku oli vaikeata aikaa: kadot, ohikulkevat sotajoukot, omat sekä vieraat, verottivat maita sekä kansaa, hallitsijat apureinaan aateli sekä verovoudit veivät kaiken. minkä irti talonpojista saivat " säästöhöylänsä" hiomisesta huolimatta. Veronmaksajat katosivat joko sotiin tai karkuteille rajan yli. Niinpä esim. vuoden 1624 veroluettelossa on maksavia taloja 112, mutta autoita 265 (KA sg.6093:16-23, ES 984). Vuonna 1715 verotettavia taloja oli vain 25 (venäläisten tekemä tarkastus).

Vuosina 1657 ja 1659 laadittiin tarkennettu luettelo, tällöin henkikirja, jolloin henkirahan maksajia Vuottaalla oli neljässä perheessä (Harju, Rautanen, Kolkki, Smedh), yht. 16 henkeä. Tällaisessa henkikirjassa vuonna 1693 on asujiksi mainittu Juho Kyllästinen, Matti Suutari ja Savolaisia, Esko, Martti ja Erkki, kaikki vaimoineen, yht.18 henkeä. Vuoden 1697 maakirjassa; niitä tehtiin joka kuudes vuosi ja kulkevat Läänintilien nimellä ja vain isännistä, selostetaan: tilalla nro 1 Olli Harju, sitten Matti Suutari, tilalla 2 Mikko Sikainen, tilalla 3 Antti, sitten Tuomas Korkki, nyt Juho Kyllästinen, tilalla 4 Erkki Martinpoika Kuisma, sitten Yrjö, nyt Matti Savolainen, tilalla 6 Heikki Värsiä, sitten Sokka, nyt Er? (teksti on vajaa). Vuosina 1700-1708 sukunimiä ei mainita, mutta etunimet täsmäävät, uutena vain tilalla 1 outo Risto Tossa. Vuosina 1708-1722 eivät suomalaiset sodan takia koonneet veroja.

Henkikirjat

Kun Ruotsi yhtyi 30-vuotiseen sotaan, tarvittiin keinoja uusien verolähteiden keksimiseksi. 1620-luvun monien yhtenäistämiskokeilujen mukana kehittyi uusi muoto: henkilövero vuonna 1634. Maksajia olivat lopulta 15-63-vuotiaat, yleensä talon isäntäväki, isännät itse olivat kuitenkin maksuvelvollisia vuodesta 1655 alkaen kuolemaansa asti. Vapautettuja oli melkoinen määrä ihmisiä aatellis- ja säätyläisperheistä sairaisiin ja köyhiin. Siten väestöstä saattoi ajoittain kuulua maksajien piiriin jopa vain kolmasosa, Kivenavalla 1700-luvulla vajaa kymmenes. Vuosina 1783-1817 Vanha Suomi oli vapaa tästä henkirahan maksusta, mutta jokainen mies joutui suorittamaan nk. podusniemaksun samansuuruisena kukin, varallisuudesta riippumatta. Vuosina 1797-1811 joutuivat myöskin kivennapalaiset asettamaan alokkaita sotapalveluun Euroopan suurpoliittisen kiristymisen takia. Ruotuun otettiin useimmiten torpparien tai maattomien 17-20-vuotisia poikia suunnilleen 20-30 vuosittain, koko Vanhassa Suomessa kaikkiaan noin 5700 miestä. Aikaisemmin ei tällaista palvelua ollut, majoittamaan jouduttiin aika ajoin talvileiriin määrättyjä venäläisiä sotilaita entisen linnaleirin tapaan Henkikirjojen rakenne oli alkuun vapaamuotoista, 1600-luvun lopulta lähtien sarakkeista näkee, mikä oli perheenjäsenen asema talossa. Vaimon nimi tosin merkittiin harvoin aluksi, säännöllisesti vasta vuoden 1750, jälkeen, koska oli tarvis tietää synnyttäjien ikä, myös Vuottaalla.

Uudenkaupungin rauhan jälkeen laadittiin Kivennavalla eräänlainen yhdistetty

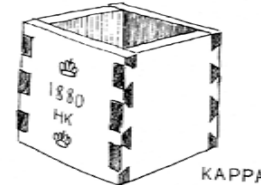
maa-henkikirja vuonna 1723. Siitä puuttuvat tiedot 13 kylästä, Vuottaa (Pylkelä) on mainittu ilmeisesti todellisen tilanteen mukaisesti (KA, sg 9805:80-105). Asukkaat (nimet tulkittu suomeksi nk. normaaliasuun) olivat tilalla nro 1 Nuutti Sipinpoika Lempinen, ikä 40 vuotta, vmo Hanna Niilontytär, 50 -vuotias, poika Juho 3-vuotias, poika Pietari, 2-vuotias; maksaa verosta 3/8, tilan kunto keskinkertainen, tilalla nro 2 Lauri Matinpoika Suutari, 33-vuotias, vmo Kaisa Matintytär, 25-vuotias, poika Matti 1-vuotias, tytär Helena 3-vuotias, verosta 1/4, tila köyhä, rakennukset kehnot. Tilalla 3 Mikko Matinpoika Lammas, 50-vuotias, vmo Kerttu Rekontytär, 50-vuotias, veron määrää ei mainita, tila melko köyhä ("nogo fattig"). Tilan nro 4:n nimi on Kuismala, asukkaita ei mainita. Näyttää siltä, että tilat on merkitty "paremmuusjärjestykseen" Kustaa Vaasan aloittamaan tapaan.

Verorevisiomaakirja

Pietari I katsoi vuosien 1700-1721 sodan pitkittyessä, että Käkisalmen lääni ja Inkerinmaa kuuluivat historiallisesti Luonostaan Venäjälle, Viipurin provinssi taas strategisista syistä. Käsitys näkyi myös siten, että hän alkoi lahjoitella talojen ja kylien veroja jo sodan aikana palkaksi kruunua palvelleille aatellisille ja sotapäälliköille. Lahjoitukset olivat eriehtoisia, erilaisia eri seuduilla, pysyviä tai lyhytaikaisia, joten yleistäminen on mahdotonta.

Venäjän kannalta järjestelmää leimasi kruunun pyrkimys valvoa aatelin omaisuuden yksityisoikeudellisia rajoja, luovuttaa vastapalvelua valtiolle suo-

ritetuista tehtävistä sekä hyödyntää myös maan taloudellista tilaa. Lahjoitukset käsittivät joskus kylät ja talot peltoineen, metsineen, kalavesineen, yleensä maa oli kruunun. Verosta sai kruunu 1/3, saaja 2/3. Jyrki Paaskoski on käsitellyt aihetta perusteellisesti väitöskirjassaan Vanhan Suomen lahjoitusmaat 1710-1926. Helsinki 1997.

Kivennavalta sai Matvei Nejelov Lintulasta 25 tilaa, poikkeuksellisesti perinnölliseksi. Hänen kuolemansa jälkeen 1723 lahjoitus joutui kruunun uudelleen antamana kamarineiti Anisia Kirillovna Tolskajalle, joka sai koko pitäjän verot "ikuiseseen hallintaan". Lahjoitus siirtyi sitten saajalta toiselle usein, kunnes Suomen suuriruhtinaskunnan senaatti lopulta 40 vuoden neuvottelujen jälkeen asetehtaan kanssa sai mahdollisuuden lunastaa vuonna 1879 lahjoitusmaat, jotka sitten 1880-luvun lopulta alkaen myytiin haltijoilleen. (Ks. esim. Paavo Kiuru, Kivennapa. Pieksämäki 1952 : 41-45).

Vuonna 1727 laadittiin ed.m.n. revisio pöytäkirja, jonka pohjana oli vuoden 1706 maakirja, apuna Ruotsin ajan asiantuntijoita sekä neljä paikallista talonpoikaa ruotsalaisen käytännön ja termin mukaisesti. Revisio noudatti niin tarkoin Ruotsin vanhaa verotusta, että ruoturahat, ratsupalveluverot ja kuninkaanlinnan korjausapu säilyivät ennallaan vuoteen 1783 asti. Muuten verotaso pysyi samana 1800-luvulle, vaikka väki lisääntyi ja pellot laajenivat Vain päivätöi-

den määrä oli noussut V.1812 tehtiin 28 hevos- ja 45 jalkapäivää vuodessa. (Kaukiainen, Karjala 4.1983,s. 115-117).

Pöytäkirjasta käy ilmi, että yhdistelemällä ja poistamalla vanhoja autoita Kivennavalla oli enää 225 tilaa (aiemmin 359 tilaa), joista veronmaksukykyisiä 112, autiona 94, yhdysviljelyyn otettu 19 tilaa. Vain 7 tilaa oli säilyttänyt perintöoikeutensa, kaikki muut olivat kruununtiloja, asukkaat siis vuokraviljelijöitä, joilla ei olisi pitänyt olla vapaata metsänkäyttöoikeutta. Koko pitäjän päivätyövelvollisuus oli 1350 päivää vuodessa. (Pöytäkirja on tulkittu kokonaisuudessaan myös suomeksi Sirkka Karskelan kirjassa Kivennapa,väestö ja tilat isonvihan jälkeen. Turku 1989).

Vuoden 1732 henkikirjan mukaan pitäjässä oli 317 henkeä. Kun laskee ensimmäisen rippikirjan v. 1732-1743 sisältämän asukkaiden määrän, luku onkin toisennäköinen. Talollisia oli 1658 henkeä, itsellisiä 1182 (olivat uusia), loiseläjiä 278, renkejä 163, näiden vaimoja 17, piikoja 121, yhteensä siis 3141 aikuista. Kun poistetaan ko. aikana kuolleet 405 henkeä, viisi paennutta ja 35 Venäjälle muuttanutta, jää vieläkin väkiluvuksi 2840 aikuista, joiden joukkoon lisäksi tulevat 15 vuotta täyttäneet. Ja koko ajan tulijoiden määrä kasvoi täyttäen tyhjät tilat!

Vuottaalla

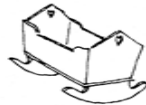
Vuottaalla revisiokirjan mukaan tilanne oli vuonna 1727 kirjaamisjärjestyksessä: Matti Suutari, nyt Nuutti Sipinpoika Lempinen, Matti Sikaisen talo hylätty ja metsitty, Antti Kurjen eli Esko Savolaisen

tilan haltija em. Lempinen, Matti Kuisman tila hylätty, Matti Savolaisen tilalla Lauri Matinpoika Suutari, Esko Sokan tila hylätty. Kaikki olivat kruununtiloja, vero 1/12 (Sikasen 1/8), maat hiekansaista, peltojen tuotto 1,5 tynnyriä, saraniittyä parin kuorman verran, ei kalastusta, ei mylynpaikkaa, humalatilkkua vain tilalla 3. Vanhaa maakirjaa on siis tarkennettu, joten silloin mukana arvioimisapulaisena toimineet miehet Koisti, Patrikki, Lempinen Ahjärveltä ja Rampinen tunsivat talot. Vuoden 1728 (ensimm. sodan jälkeen) henkikirjaan on kirjattu Nuutti Lempinen, Matti Tuittu, poika Yrjö Tuittu, Lauri Savolainen, tämän veli Antti, jolla ei ollut vaimoa, kuten kaikilla muilla. Vuonna 1732 Tuitun nimenä on Lampainen (Lamibain), uusia ovat Lauri Hutri ja Jaakko Riukka, koko kylässä yht. 11 henkeä.

Kirkonkirjat

Miltä sitten Vuotta näyttää kirkonkirjojen sivuilla? Kivennavan ensimmäiset rippikirjat ovat Johan Deutshin aloittamat, historiakirjojen (= syntyneiden, vihittyjen, kuolleitten luettelot) pito Yrjö Georg Pauliuksen vuonna 1729. Edellisiä täydennettiin kinkerierroksella, jälkimmäisten tiedot kirjattiin pappilassa ja ovat siten yleensä luotettavampia, tarkistamiseen sopivia. Koska tulokkaita tulvi koko ajan lisää, ja v. 1729-43 ehti pitäjässä toimia kuusi kappalaista, vanhoja tai tilapäisiä, saattaa merkinnöissä piillä puutteita (Väänänen, SKHS:m Toim. 1995). Rippikirjaan itsellisväestö (inhysingama) on kirjattu kunkin kylän loppuun, joten on vaikea tietää, mihin taloon tällainen tilaton oli kuulunut, jos oli

vaihtanut taloa. Usein tapahtui näin, kun autoita etsivät hakivat omaa paikkaansa.

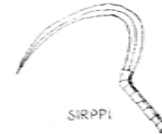
KÄTKYT

Rippikirjan mukaan Vuottaalla asui v. 1732-43 yht. 30 aikuista, palkollisia kolme piikaa ja kaksi renkiä. Kolmostilaa hoitivat Mikko ja Yrjö Lampainen perheineen, uusia ovat itselliset Hutri, Laihinen, Mölleri (Myller) ja Riukka, joista vain Hutri ja Mölleri elivät yli tuon kauden, välillä käväisi kylässä Risto Vaittinen perheineen. Autiot oli siis asutettu. Lempisiä oli kolme perhettä, muita kaksi, tyttäret avioituneet muualle. Näistä isännistä Lauri Hutri kuoli 1772, muut aiemmin. Tässä Tuittu on merkitty Lampaiseksi toisin kuin henkikirjassa, myöhemmin on tehty päinvastoin. Perheenjäsenistä Mikon tunnistaa kuitenkin Tuituksi.

1700-luvun henkikirjojen mukaan kylän taloista n:rot 1,3,4,5, ja 6 1/6 manttaalain suuruisia, nro 2:n manttaaliluku oli 1/4. Mikko Matinpoika Tuitun vaimo Kerttu Rekontytär haudattiin 12.7.1741, Mikko itse 68-vuotiaana 8.5.1743. Kuolin- kuten myös syntymäajat merkittiin kirjoihin vasta vuoden 1751 alusta lähtien. Siihen asti aikamerkinnot ovat kaste- ja hautausaikoja. Yrjö Mikonpoika sai avukseen yhtiömieheksi eli osakkaaksi v. 1745 Tuomas Ristonpoika Kuortin Saarenmaalta, henkikirjaan hänet on merkitty Vuottaalla 1748. Kun tämän vaimo Helka Antintytär Paajanen, s. 1729 Pamppalassa, kuoli 1757, haki Tuomas toisen vaimon, Beata Antintytär Mykrän Muolaan Heinjoelta. Vihkiaikaa ei ole löytynyt, ei toista Beataakaan lähipitäjistä, joten

luultavasti tämä 6.5.1725 Mykrälle syntynyt tytär on ko. Beata. Luultavasti tämä 6.5.1725 Mykrälle syntynyt tytär on k.o. Beata.

Tuomaan kuoltua 1760 vain 35-vuotiaana, jäi leski tilalle pienen, 13.11.1760 syntyneen Aatami-poikansa kanssa, mutta katosi jäljettömiin muutama vuoden kuluttua. Karja-lassa oli tapana, että miniä palasi isän kotiin, jos niin halusi ja asia järjestyi. Hänhän ei kuitenkaan olisi perinyt miehensä jälkeen kiinteää omaisuutta. Vanhasta Suomesta ei tuolta ajalta ole olemassa minkäänlaisia tuomiokirjoja, joten perukirjojakaan ei löydy. Muolaan kirjoissa on aukkoja, joten varmuutta ei tästä saa. Tuomas Kuortin poika Antti, synt. 1744, kuoli talollisena Vehmaisissa 1807, hänen sisarensa Valpuri, synt. 1751 Vuottaalla, kuoli talollisen vaimona Seppälässä 1815. Yhtiömiehen asema ei ollut yhtä vakaa kuin tilan haltijan, joten kannatti asettua isännättömälle tilalle ja saada sen haltija-asema. Yrjö Mikonpoika Tuittu, synt. 1695, kuoli 14.5.1755, ensimmäinen vaimo Maria Juhontytär oli kuollut 1734, toinen vaimo, Marketta Juhontytär Maljanen, synt. 1722 jäi yksin taloon ja kuoli vasta 6.8.1767.

SIRPPI

Tyttäristä toinen, Liisa Yrjöntytär Tuittu oli avioitunut 19.2.1755 Ahjärvelle Pietari Juhonp. Kannuksen kanssa, Valpuri Tuittu puolestaan Juho Ollinp. Kannuksen kansa 26.7.1764, mutta kuoli jo 23.2.1767 vain 22-vuotiaana. Kannukset olivat vanhaa ahjärveläistä sukua ja

joutuivat hoitamaan omaa taloaan, joten heistä kumpikaan ei luultavasti voinut irrottautua väyn asemaan Vuottaalle. Toisaalta nämäkin tilat olivat kruununtiloja, eikä estettä muutolle olisi pitänyt olla. Ruotsin kruunu, jonka lakeja pyrittiin korostamaan usein Viipurin provinssikanslian kirjeissä (Ks asiakirjakoelmia: MMA : Ea 2-4) oli varustautunut korvaamaan sodissa kärsityt miestappiot uudistamalla nk. palkollislait, viimeksi 1739. Niiden mukaan taloissa ei olisi saanut asua kuin yksi täysikäinen poika ja yksi tytär. Muiden piti hankkiutua töihin toisiin taloihin tai etsimään omaa ansiota. Siksi juuri mm. Kivennavalla autiot asutettiin nopeasti ja asukkaat pyrkivät keksimään lisäansioita Pietarista tai löytämään myytävää sinne.

Aivan yksinkertaista ei ollut taloon otto, sillä maanomistaja (=ent. kruununvouti) ja kirkkoherra tutkivat tarkoin, oliko tulija nuorehko, ei liian nuori, terve, työkykyinen, luotettava ja talonpidosta kiinnostunut ja mahdollisesti naimisissa. Näin oli säädetty mm. vuonna 1681 Ruotsissa. Vuoden 1765 paikkeilla taloudellinen tilanne Kivennavalla oli vaikea. Em. kirjeet vuodelta 1765 ovat aika yksityiskohtaisia ja osoittavat myös huolenpitoa: kysytään, millainen on viljasato, ovatko asukkaat saaneet apua, neuvotaan, miten valmistetaan vehkajuuri-olkileipää, kehoitetaan istuttamaan enemmän perunaa, antamaan hevosille heiniä kauran sijasta, huolehtimaan kaatopaikkojen kunnosta, menemään valtiolle toimiin, ei kuitenkaan Venäjälle, tai muihin soveltuviin töihin tai sitten kouluttautumaan paremmin maanviljelyyn, järjestämään huoltoa köyhille, sairaille ja vaivaisille ja jälleen korostetaan, etteivät talonpojat ole

orjia. Valkiamatkan kylässä oli ollut epidemia, joka surmasi ihmiset sekä karjan, lääkärin pitää selvittää syyt. Terijoella ei kukaan ollut pystynyt maksamaan verojaan jne. Katovuosia olikin ollut äskettäin.

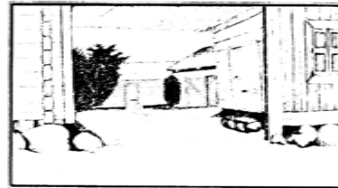
Ajatuksia herättää kohta, jossa pyydetään lähettämään Kivennavalla myydyin tilan kauppakirja maistraatille ja selostamaan samalla, miten on menetelty niiden verojen suhteen. Missä ovat nämä kauppakirjat? Toisaalta korostetaan, että metsiä ei saisi haaskata, lupa kaatoon oli pyydetty Viipurista lääninmaanimittarilta. Paaskoski selostaa tarkoin omistussuhteita ja veronmaksua: donataari (lahjoituksen saaja) viljeli hovileiriään tilanhoitajansa avulla omine renkeineen. Kivennavalla näitä oli noin 15-16.

Talonpojat suorittivat osan veroista hovin pelloilla ja maksoivat lisäksi kruunulle sekä donataarille revision mukaiset verot luontaistuotteina ja rahana. Kivennavan hovileiri sijaitsi myöhemmin Lintulan luostarin alueella, tilanhoitajalla on melko pieni puutalo hänen asemaansa nähdessä sen alueella. Itse eivät korkearvoiset hoviherrat edes käyneet alueella. Lähimpänä Vuottaata Suurselän ja Ahjärven muutamien tilojen alueita oli nimetty Hovileirin alaiseksi, tavallisesti kaksi tai kolme.

Paavolaiset

Paavolaiset -nimen muoto horjui 1700-luvulla, olivat tulleet Kaukoliemälään pian rauhanteon jälkeen yhdessä seitsemän muun tulokkaan kanssa. Ensimmäisen kerran nimi mainitaan, kun Valpuri Pietarintytär kastetaan 7.3.1729 Rippikirjassa 1732-1743 käytetään asua

Pafwolain, sitten o:n tilalla on pitkään i-kirjain. Sinänsä ei tällainen vaihtelu ollut harvinaista, sillä riippui kirjoittajasta, miten hän nimen kuuli, ymmärsi tai osasi merkitä. Deutsch oli kotoisin Laitilasta, taisi luultavasti suomea, mutta sovelsi läntisen Suomen käytäntöä sikäli, että merkitsi talojen osakkaiden lapset talon isännän nimelle, kunnes oppi karjalaisen sukunimikäytännön. Kaikki uudet asukkaat kirjattiin itsellisasemaan, tietenkin. Missään asiakirjassa ei mainita lähtöpaikkaa.

Ainakin Leskiset olivat pitkään tiiviisti yhteydessä Muolaaseen, josta puoliset haettiin, Murtokset jatkoivat matkaa Uudellekirkolle, Huli ja Tikka Terijoelle, Töllinen ja Toivokainen Ahjärvelle, Reko Leskisen pojat samoin, kun äiti isän kuoltua 1738 avioitui Ahjärvelle Muolaasta tulleen Kijasen kanssa. Achtman jäi kylään, Paavolaiset 1760-luvulle asti.

Pietari Paavolaisen tyttäristä avioitui Maria joulukuussa 1745 Heikki Ylhäisen kanssa, jonka kanssa hän ei ehtinyt saada lapsia. Uusi liitto solmittiin kesäkuussa 1756 renki Juho Juhonpoika Pirisen kanssa Kanalasta. Alisteisessa asemassa olevien avioliitot solmittiin yleensä juuri joulun aikoihin, koska silloin oli eräänlainen "luppoaika" ennen uuden työsuhteen sopimista. Maria Juhontr. Pirinen syntyi 18.3.1761, Mikko Juhonpoika 1.8.1765. Siten Mariasta tuli myöhemmin laajan ja tunnetun suvun esiäiti.

Niilo Leskisen kaksi tyttärtä joutui sukuun 1800-luvulla. Maria kuoli kuitenkin itsellisleskenä Suurselässä 57-vuotiaana vuonna 1782. Kuolleitten luetteloon on merkitty Suurselkä eller Räkylä. Molemmat olivat kyllä itsenäisiä kyliä, tosin Räkylä vain parin talon suuruinen. Rippikirjassa ne on joskus kirjattu peräkkäin samalle sivulle. Ilmeisesti Maria osallistui töihin täällä, kirkonvaivaisena häntä ei esitellä. Pirisilläkään ei tuolloin ollut Kanalassa aikuista elättäjää, myöhemmin heidät tavataan Kekrolasta. Riitta Pietarintr. Paavolainen on merkitty kuolleitten kirjaan talon tyttärenä eikä hän siis ollut naimissa. Heikki Matinpojan tytär Ristiina, synt. 12.8.1789 Vuottaalla oli Juhana Tuomaanpoika Leskisen isoäiti. Tämä sukuhaara Leskisiä oli joutunut Joutselkään, jossa Juhanan kaksi tyttärtä löysi puolisoikseen taas Paavolaisen.

Matti Pietarinpoika Paavolaisen joutuminen Vuottaalle on aika "kiinalainen" juttu. Tapahtui sillä tavalla, että kylään oli 1760-luvun alussa jäänyt vain kaksi miestä, hekin yli 60-vuotiaita (Hutri ja Kuisma). Talojen tyttäret olivat avioituneet muihin kyliin, Maria Lempinen jopa Uudellekirkolle asti, muut Ahjärvelle mieluiten. Vävyt eivät joko halunneet tai eivät kelvanneet isännän tehtäviin tänne. Kylä oli Raudun tien varrella, mutta liikenne ei ehkä vielä ollut niin vilkasta kuin myöhemmin. Sekä pappi että verotaja pitivät tärkeänä, että maat hoidettiin niin, että talo pystyi maksamaan maksunsa ja veronsa.

Tuitun taloon jäivät siis Marketta Juhontr. ja Kuortin leski Beata Antintr. yksin lastensa kanssa Papit yleensä kuuluttivat kirkonmenojen päätteeksi, missä tarvittiin

uutta työvoimaa ja pienissä oloissa tiedettiin muutenkin, mitä missäkin tapahtui. Jos vaimo sattui kuolemaan nuorena, mies avioitui uudelleen heti puolen vuoden suruajan jälkeen, naisten odotusaika oli vuoden mittainen. Mutta Marketta ei ollut nuori ja Beata ehkä jotenkin erilainen. Kun tällainen paikka järjestyi Matti Paavolaiselle ja koska hänet hyväksyttiin, asia oli selvä. Mutta muuttoajan todentaminen onkin vaikeaa. Matti on merkitty Kivennavan henkikirjaan, joka on päivätty 7.1.1762, Vuottaan Tuitun taloon ja vuoden 1763 kirjassa hän on talon isäntänä. Poika Matti on merkitty syntyneeksi 10.9.1762 Vuottaalla, kuolikin siellä jo 17.12.-62. Mutta sekä Matti että Leena käyvät Pyhällä Ehtoollisella säännölliset neljä kertaa vuodessa Kaukoliemälässä aina vuoden 1769 kevääseen asti. Vain vuoden 1761 heinäkuun ehtoollismerkinnät puuttuvat. Vuottaan ehtoollisuetteloissa heidän nimeään ei ole.

Kirkkoherrana toimi Andreas Forselius, kappalaisena Henrik Pachalen. On vaikea kuvitella virhettä tahalliseksi, vaikka teksti tässä kirjassa onkin hyvin sotkuista ja horjuvaa. Vuonna 1769 merkinnät alkavat keväällä Vuottaalla ja ovat niin selviä, että kirjuri on ollut joku muu kuin edellisissä kirjoissa. Jos papit olivat jakaneet kylien "työvuorot" keskenään, saattaa olla, että myös palkkiot jaettiin erikseen eikä yhteiseen kirkon kassaan. Silloin voisi arvella Matin ja Leenan olleen uskollisia entiselle kirkonmiehelleen, hänen tarvitsivat hänen palveluksiaan usein. Yleensä ehtoollismerkinnät kielivät asukkaiden muutoista. Tässä tapauksessa emme saa tietää Matin perheen muuton ajankohtaa yksi-

selitteisesti. Palvelusväen muuttoajat olivat mikkelin- tai pyhäinmiesten päivän tienoilla, mutta Matti on merkitty sanalla "bonde" molempiin kirjoihin. Forsellius oli ehkä jo sairas, koska kuoli 1772, Pacheln vähän vanhempi. Voimme vain arvailla, mikä oli syynä tällaiseen käyttäytymiseen. Helppoa ei liene matka ollut Leenalle, joka koko ajan joko odotti uutta lasta tai imetti edellistä.

Eläminen

Eläminen Vuottaalla 1760-luvulla ja myöhemminkin ei ollut suurelle perheelle mitään "ruusuilla tanssimista". Maaperä oli heikohkoa, kun vertaa sitä pitäjän muihin peltoihin, joissa pääasiassa oli hyvää ruokamultamaata, revision mukaan noin 78 % koko alasta, muita etuisuuksia ei juuri ollut. Yhteiset rasitukset olivat pienemmät kuin Ruotsin vallan aikana, koska arkista elämää monella tavalla kuluttavia sotia ei alueella enää käyty. Kirkon, teiden, siltojen, viranhaltijoiden ylläpito, postikuljetukset, virkamiesten kyyditykset kuuluivat vanhastaan kansan velvollisuuksiin. Kruunulla oli ollut oikeus nimittää papit Kivennavalla oman harkintansa mukaan. Tämä oikeus siirtyi sitten donataarille.

Metsänkäyttö omiin tarpeisiin oli luvanvaraista, koska metsät eivät olleet edes omia. Kuitenkin Pietariin vietiin suuret määrät halkoja, kaskettiin, poltettiin tervaa ja rakennettiin pitäjään tulvivalle välle pirttejä pihan perälle (Ks. Raimo Ranta, Vanhan Suomen talouselämä 1721-1743. I ja II. Helsinki 1986). Vapaa metsien hakkuu oli kiellettyä myös Ruotsin puolella 1800-luvun loppuun; ei nytkään saa Suomessa menetellä met-

sässään miten mielihän päin. Veroja piti toki maksaa. Valtiohan olivat jo Jeeuksen aikana kantaneet veroja kansalta, Suomessa tosin vasta 1100-luvulta lähtien. Revision mukaan, sitä noudatettiin kinasteluista päätellen. Koko pitäjän oli tehtävä yhteisesti vuodessa 1350 työpäivää. Jos tekijöitä oli Matin aikana noin 3000 aikuista, ei niitä kiusaksi asti riittänyt. Lisäksi hovileirin alue, jolla työskenteli omakin työväki, ei olisi kestänyt sellaista kulutusta vuodet ympäriinsä. Toinen asia on, että 1700-luvun lopulla, jolloin kaupalliset intressit alkoivat kiinnostaa lahjoitusmaan saajaa, määrän korottaminen kolmella päivällä ärsytti väkeä. Silti määrä oli minimaalinen verrattuna Uudenmaan kartanoiden päivätöihin.

Puheet ylikorostuneista lahjoitusmaiden kiusoista onkin nähtävä tietyn ajan mediaahtina. Kirjoitukset alkoivat 1880-luvulla, Jac. Ahrenbergin ja O. A. Forström-Hainarin karelianismina linjauksena, siirtyen sitten sortovuosien taistelukirjoituksiin, kaunokirjallisiin tuotteisiin ja 1920-luvulla äärioikeistolaisiin ja suomenruotsalaisiin piireihin. Haluttiin pelastaa karjalaiset slaavilaiselta "orjuudelta ja sorrolta", koska se oli muokannut näiden luonteen "juonittelevaksi, petolliseksi ja nöyristeleväksi". Ilman ruotsalaista sivistystä ei Suomi selviäisi. Kukaan ei ollut käyttänyt lähteinään juridisia teoksia, alkuperäisiä asiakirjoja, paikallistuntemusta, vertailua muihin oloihin, kritiikkiä (Ks myös Kirkinen-Nevalainen-Sihvo; Karjalan kansan historia. Porvoo 1994).

Myöhemmät kirjoitukset ovat osittain työekonomista kopiointia tai kansallistun-

teen osoittamista. Ester Kähönen ja Silvo Hietanen ovat perustaneet käsityksensä alueen kurjuudesta johtuneen raskaasta verotuksesta, päivätoiden suuresta määrästä ja lahjoitusmaaherrojen sorrosta, jotka olivat estäneet sivuansoiden hankkimisen ja oman talouden hoitamisen tutkimatta koko Suomen tilannetta ja todellisia lukuja. Kuitenkin sellaisia tutkimuksia oli tehty jo kauan, mm. Lauri Kristian Relander pyrki näkemään olot suhteessa muuhun Suomeen jo 1911 (Kaukomieli V, 1811-1911. Porvoo 1912).

Miten Matti Paavolainen sitten todella toimi talossaan, on osittain arvoituksellista. Ilmeisesti vanhoja autioita oli kunnostettu jo kauan viljelyyn. Asiasta on todisteena ainakin tuomiokirjan ote vuodelta 1632 (mf ES 1832). Siinä kerrotaan Temosen veljesten hakanneen kaskea olin luvun Pykelän autiolla ja joutuneen riitaan Yrjö Kotselän kanssa. Tämä väitti saaneensa luvan käskynhaltija Jöns Kurjelta. Syntyi tappelu ja osapuolet saivat maksaa sakon antamiensa lyöntien mukaisesti. 1760-70 luvuilta lähtien voidaan verollepanomittausten mukaan arvioida jonkun verran peltoalan kasvua. 1830-luvulle tultaessa koko Viipurin piirikunnassa se oli 209 % (Kaukiainen).

Rasitusta merkittiin pitäjälle 20 venäläisen hevosen pito jonkun aikaa, mutta tämä työ ei kuulunut Paavolaisille. Matilla ei ollut varaa ehkä pitää renkiä, vaan hän joutui selviämään peltoista yksin, kunnes taas vuoden 1770 henkikirjan mukaan hänellä ovat rengit Juha ja Joo-

seppi apuna. Palkolliset pestattiin vuodeksi kerrallaan. Kirjaamiseen eivät talonpojat voineet vaikuttaa, sillä kirjurit asuivat muualla ja joutuivat noudattamaan ylempää tulleita ohjeita. Lipsumisia voi sattua, niistäkin sai maksaa sakkoja.

Eri asia on, miten vaimo selvisi pienten lasten hoitamisen, koti- ja ulkotöiden kanssa. Kaikki piti tehdä itse vielä tuolloin. Vain itärajan takaa tulleet laukkurysät varmaan kulkivat Vuottaan kautta tavaravarastojaan täydentämään. Heillä oli vapaa kaupan oikeus ollut jo satoja vuosia. Kaikki maakauppa oli kiellettyä koko Ruotsi-Suomessa aina 1800-luvun lopulle. Vain Kannaksella pystyttiin silloin tekemään sellaisia liiketoimia kuin Pietarinkauppa oli. Siksi väkeä kulki "solkenaan" Kivennavan kautta aina vuoteen 1918 asti. Moni heistä jäi tänne. Esim. Terjoella talossa nro 1 asui 1800-luvun puolivälissä 26 erinimistä perhettä. (Ks. esim. Karste-Liikanen, Pietarisuuuntaus kannakselaisessa elämänkentässä. Helsinki 1968, myös Antti Leskinen, Pietarinkauppias, toim. Sirkka Karskela, Turku 1992).

Luultavaa on, että Paavolaisten perhe eli hyvän yhteisymmärryksen hengessä kylänsä muun väen kanssa kuten karjalaisen tapana oli ollut selvittää elämänsä monimuotoisuudesta kahden uskonnon, kahden valtion ja monien sotien kilpaillessa sen omistuksesta. Oli keksittävä keino, miten hoitaa arkiset askareet ja hankkia elatus milloin mitenkään oli mahdollista ja sopivaa. On aika hylätä sellaiset ilmaukset, jotka kiteytyivät erään teologian opiskelijan lopputyössä K.O.Lindeqvistin historian oppikirjan mukaan näin: "Siksi (lahj. maiden takia)

karjalaisista kehittyi vain leipää ajattelevia. He ovat kieroja, salamyhkäisiä, tarmottomia, ja aloittekyvyttömiä, mutta vieraanvaraisia ja taiteellisesti lahjakkaita yksilöitä, joiden henkinen taso on matala" (Kohonen, HYYTT 1934). Samaa ajatusta henkii vielä muutama historiankirja, esim. Olavi Junnilan työ teoksessa Suomen historia. V. 1986, s. 55, vaikka korjaavia tietoja on kirjoitettu jo runsaasti, samoin uusia lähteitä tuotu esiin. Teokset Hannes Sihvo, Karjalan kuva. 1973 ja Raimo Rannan työt pyrkivät selvittämään todellisia taustoja ilman poliittisia tarkeituperiä taloudellisista oloista ja nyt Jyrki Paaskoski lahjoitusmaista. Sukututkijat eivät löydä koko käyttämästään lähteistöstä todisteita aiemmille aiheväitteille. Vaikeaa oli

toki usein noissa oloissa, mutta niin oli muuallakin Suomessa.

Matkailijat, jotka kertovat peltojen rappiosta, köyhyydestä, olivat tottuneet vieraillemaan kartanoissa ja pappiloissa, t joiden elintaso oli tykkänään toinen. "Alastomat" ihmisetkin olivat kai saunamatkalla!

(Enemmän tiivistettyä tietoa edellä kerrotuista seikoista kirjoissa Sirkka Karskela, Kivennapa, väestö ja tilat isonvihan jälkeen. Gummerus 1998 ja Sukututkijan tietokirja. Gummerus 1997. Monet käytetyt lähteet on mainittu ylläolevassa tekstissä).

Suku selville

Oman sukutaulusi voit saada, kun otat yhteyden Pentti Kopperiin os. Askolinintie 2, 16300 ORIMATTILA, puhelin 03-7777256, sähköposti: pena.kopperi@inetpro.fi. Sukutaulun hinta on 50 mk.

Tarkista myös, ovatko lähisukusi tiedot oikein Pentillä, joka pitää sukuluetteloa ajan tasalla. Tämä on siis eri tiedosto kuin seuran jäsenluettelo. Pentti lähettää pyynnöstä lomakkeen, mutta voit ilmoittaa tiedot hänelle muutenkin:

Omat ja omaistesi nimet, syntymäajat, vihkimisajat ja miten kukin on sukulaisuussuhteessa sinuun. Myös mahdolliset kuolinajat ja hautapaikat ovat tärkeitä. Siis isä, äiti, puoliso, isovanhemmat jne. on syytä ilmoittaa. Samoin nimenmuutokset, kaste, ripille pääsy, harrastukset, opinnot, saavutukset, asuinpaikkojen muutokset ja ajankohdat voit ilmoittaa.

Paavolaisten sukuseura ja ATK:n käyttö 2000-luvulle siirryttäessä

Alustavia ehdotuksia johtokunnalle 6.2.1999

Seuraavassa on muistilista asioista, joita jo on ajateltava ja joita voisi ajatella nyt, kun ATK-pohjainen tiedonhallinta helpottaa erilaisten tietojen hallinnon nykyistä paremmin, ja kun varsinkin Suomessa tietokoneet alkavat olla nuoremmalla polvella välttämätön työväline. Asioista keskusteltiin johtokunnassa myönteisessä hengessä, vaikka onkin edettävä sitä mukaa kuin vapaaehtoisista aktiviteettiä ilmoittautuu. Alhaalla olen yhdistänyt kysymyksiin myös joitain todettuja ratkaisuehdotuksia, joiden mukaan toimitaan.

1. Pentti Kopperin ylläpitämän suvun "virallisen" digitaalisen tietokannan huolto
 - sihteerin ja rahastonhoitajan tietokannan tietojen ajantasaisuus ja siirto päätietokantaan, yleiset perhekuntaiset tarkistukset on syytä tehdä jatkuvasti.
 - uusien tutkimustietojen saaminen Asikainen, Karskela & mahd. "uudet löydökset" tai tarkistukset)
 - mikä olisi johtokunnan periaatteellinen suhde tietokannan täydentämiseen myös naislinjojen suhteen,

ainakin saatavilla olevan tutkimuksen osalta

1. **Tarkistus-printit** eli perhekunnittaiset tai sukuhaaroittaisten listojen tulostaminen ainakin 1900-luvun jälkiosan eli sotien jälkeisen ajan osalta sekä tietojen täydentäminen, korjaaminen ja lisääminen puuttuvien osalta, jotka eri perhekunnista palautettaisiin Kopperille täydennystä ja huoltoa varten. (Myös sähköpostit ja e-mailit Kopperille onnistuvat.) Itse tietokanta toimii GENUS-ohjelmalla.
3. Tietokannan tulevaisuutta ajatellen myös tietokannan seuraavan huoltajan /huoltajien etsiminen (kuulutaminen) voisi tulla ajankohtaiseksi Kopperille apulaiseksi nuoremmasta jolle/joille vastuu aikanaan siirtyy. Ensimmäinen tehtävä olisi silti Paavolaisten **kotisivun avaaminen** verkkoon – vapaaehtoinen?
4. Graafien esittämisen tulevaisuus ja mahdollisuudet atk-ajassa; entä tarve.

Vanhan ilmapallokartan tapainen on vaikeasti siirrettävissä graafisiin ohjelmiin. Itse tietokannasta sellaista ei myöskään suoraan saa.

5. On keskusteltava sukua koskevan yleisen aineiston tulevasta julkaisemisesta ja sen muodoista. Lähinnä voisi ajatella kahta vaihtoehtoa tai niiden sopivaa yhteensovittamista.

a. PAAVOLAISS-CD tarkoittaisi tietokoneessa luettavaa cd-rom-levyä, joka koostuisi tuosta suvun henkilötietokannasta, mutta, johton voisi yhdistää kuva-aineiston sekä esim. henkilöitä koskevia artikkeleita ja muistelmatekstejä, kaikkea, mitä sukuseuran lehdessä on jo julkaistu tai esim. Olavi P:n kohdalta lisäksi bibliografiat ym. Sellaisen työstämistä varten tarvittaisiin kuitenkin työryhmä, jossa on useita henkilöitä, joilla on tarvittavia valmiuksia ja laitteita, esim. skannerit jne., ja jossa työt olisi selvästi jaettu ja suunniteltu, sekä sovittu, miten ne yhteensopivasti tehdään. Mukaan voisi myös liittää elinolosuhteita ja yleistä taustaa kuvaavia osia kuten Vuottaan tilakartat tai sodanjälkeistä asumista ja muuttoliikkeitä koskevat tiedot jne.

b. PAAVOLAISS-KIRJA on vanhanaikaisempi julkaisumuotona ja sellaisen painatus- ja myyntihinta saattaisi kuitenkin nousta turhan suureksi. Sen sisältö täytyisi rajata ja ajatella toisin. On turha painaa uudestaan sellaista, joka on jo muualla painettuna. Toisaalta cd-aineiston työstäminen (toimittaminen) tuottaa jo aineistoa, josta osa voisi käydä kirjankin muotoon. Monet sukuluettelot sisältävät kirjat ovat offset-tekniikalla tehtyjä. Vaatimus paremmasta ulkonäöstä syntyy vasta, jos siihen sisältyy myös artikkeleita ja elävää kuvausta.

Johtokunnassa pidettiin ajatuksia tärkeinä ja kypsyttelyn arvoisina. Eräs hyödyllinen tehtävä voisi olla jo pelkästään tämän lehtemme artikkeleita koskevien hakemistojen laadinta. Silloin nähtäisiin jo, mistä eri perhekuntia koskevaa tietoa on saatavilla. Onhan lehteä toimitettu jo yli 20 vuotta.

Pentti Paavolainen

Sukulaiset

Odotamme edelleen teiltä kuvauksia perheenjäsenenne vaiheista. Lähettäkää myös kuvia, runoja ja muita juttuja. Haastatelkaa ajoissa vanhempianne ja isovanhempianne, ettei arvokas tieto pääse katoamaan.

Tämänkin päivän arkielämää on syytä kuvata. Tulevien polvien on siten helppompaa etsiä tietoa meidän ajastamme.

Tartukaa rohkeasti 'kynään', ja antakaa ajatusten lentää. Lyhyetkin jutut ovat käyttökelpoisia. Kertokaa harrastuksistannekin.

Lähettäkää kirjoitelmanne ennen aineistopäivää Annikki Paavolaiselle Viitsiläntie 205, 14700 Hauho tai Anneli Iloselle, sähköposti anneli.ilonen@kolumbus.fi

Odotamme juttuja muiltakin kuin Johanneksen ja Pietarin sukuhaaroilta.

Muista pysyä aikataulussa, ettei lehden ilmestyminen viivästy. Pidä mielessäsi aineistopäivä 30.9.1999.

Toimitus ja johtokunta

Ideat ja kyvyt esiin

Jotta seuraavasta sukuseuran kokouksesta tulisi mahdollisimman monia, myös nuoria kiinnostava, etsimme ohjelmaideoita ja esiintyjiä. Voisit kommentoida myös aikaisempia ohjelmia, antaa ruusuja ja risuja.

Kirjoita, soita tai faksaa puheenjohtajalle tai sihteeriille. Katso etukannen sisäpuolelta osoitteet.

Johtokunta

Muistattehan!

Syntyneistä ja muista uusista suvun jäsenistä sekä perhetapahtumista ja osoitteenmuutoksista pyydämme tiedottamaan suoraan sihteerille: puhelin 09-5053827, osoite Ingankuja 6, 02700 Kauniainen.

Voit tilata ottamalla yhteyttä sihteeriin:

- seuran adresseja à 50,00 mk
 - lehtemme vanhoja numeroita à 10,00 mk
- Näin tuet sukuseuran toimintaa.

Tiedoksi

Lehteä n:o 21 ei ole julkaistu. Älkää etsikö sitä piirongeistanne.